

การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม
ของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้ง
สภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

โดย

นายศิริพงศ์ อริยสุนทร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม
ของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้ง
สภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

โดย

นายศิริพงศ์ อริยสุนทร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

CONSERVATION OR RESTORATION : TRADITION, LOCAL WISDOM,
NATIONAL AND LOCAL ART AND CULTURE. ACCORDING TO
THE LAW ON CULTURE : CASE STUDY ON THE ESTABLISEMENT
OF THE CULTURAL COUNCIL BY NATIONAL CULTURE ACT,
B.E. 2553 (2010)

BY

MR. SIRIPONG ARIYASUNTORN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (POLITICS AND GOVERNMENTS)
PROGRAM IN POLITICS AND GOVERNMENTS FOR EXECUTIVE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นาย ศิริพงศ์ อริยสุนทร

เรื่อง

การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ

ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรม

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม 2559

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

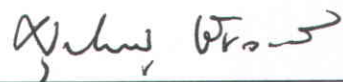
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา ทิระสังข์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้ง สภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553
ชื่อผู้เขียน	นายศิริพงษ์ อริยสุนทร
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณภา ติระสังขะ
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดตั้งและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ในกรณีศึกษาสภาวัฒนธรรม โดยใช้รูปแบบการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และประธานสภาวัฒนธรรม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างแพร่หลาย โดยผลการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมทุกระดับ พบว่ามีสมาชิกสภาวัฒนธรรมเพียง 700,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1 ของประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีอายุในเกณฑ์ช่วงวัยผู้สูงอายุ ทำให้การขับเคลื่อนงานสภาวัฒนธรรมไม่เกิดประสิทธิภาพ

2. การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมเป็นงานจิตอาสา ทำให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมที่ได้รับเลือกตั้ง จะสนใจในงานวัฒนธรรมมาเป็นลำดับรองจากงานด้านอื่น ๆ ส่งผลให้สภาวัฒนธรรมไม่เกิดผลสมบูรณ์อย่างเป็นรูปธรรม สืบเนื่องจากการไม่มีสิทธิประโยชน์ หรือค่าตอบแทนของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม

3. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ยังไม่ได้รับการตอบรับในการให้สภาวัฒนธรรม เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการเชิญนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกร่วมเป็น คณะกรรมการในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม ทำให้บทบาทของสภาวัฒนธรรมยังไม่ได้รับความ นิยมจากองค์กรของรัฐในระดับต่าง ๆ

คำสำคัญ: สภาวัฒนธรรม, เครือข่ายทางวัฒนธรรม, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

Independent Study Title	CONSERVATION OR RESTORATION : TRADITION, LOCAL WISDOM,NATIONAL AND LOCAL ART AND CULTURE. ACCORDING TO THE LAW ON CULTURE : CASE STUDY ON THE ESTABLISEMENT OF THE CULTURAL COUNCIL BY NATIONAL CULTURE ACT, B.E. 2553 (2010)
Author	MR. Siripong Ariyasuntorn
Degree	Master of Political Science (Politics and Governments)
Major Field/Faculty/University	Program in Politics and Governments for Executive Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Assistance Professor Vannapar Tirasangka, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

The purposes of this research were to : study the establishment of the Cultural Council by National Culture ACT,B.E. 2553 (2010), study the participation in Cultural Council, and study participation of people in participatory governance.

The findings were as follows:

1. The establishment of The cultural council by National Culture ACT,B.E.2553 (2010) is not widely known to the public. There are only 700,000 members of cultural council, or 1 percent of the population. In addition to members of Cultural Council are mostly elderly so the cultural council is not work effectively.
2. The cultural council is the volunteer organization. The committee of cultural council are rating in the second job because of the privillage and pay.
3. The participatory governance is not support the cultural council, almost they invite the consult from the academician or others to before the committee of Cultural council so the cultural council is not popular in the public.

Keywords: Cultural Council, Cultural Network, Department of Cultural Promotion

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา ตีระสังขะ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ คุณปรียาภา คณิตพันธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล สำนักงานเลขาธิการกรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเพื่อนนักศึกษา โครงการปริญญาโท สาขาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร รุ่นที่ 23 ได้แก่ คุณชนัญชัช มะโน คุณสิญาพร พงศ์วัฒนากร คุณธนากร ตีลา พันโทหญิง ธนัชพร สามะสิริ คุณศุภกิต เสนนอก และคุณพงษ์พัฒน์ เถลัดดา ที่ได้ให้คำแนะนำ ในการจัดทำงานศึกษาอิสระฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณท่านรองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (ดร.สุนันทา มิตรงาม) คุณวราพรรณ ชัยชนะศิริ รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเครือข่ายและชุมชน คุณอำนาจ จันเงิน ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี และประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย คุณนันทิ พุคยาภรณ์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และนายกสมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และคุณจตุพล หน่อแก้ว นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่กรุณาให้โอกาสเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบงานการศึกษาอิสระในครั้งนี้

และท้ายที่สุดนี้ บรรดาทักษะ ประสบการณ์ องค์ความรู้และวิถีคิดต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้า ได้รับการถ่ายทอด บ่มเพาะ กระทั่งสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้บรรจุเข้ารับราชการ กระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทนี้ ต้องขอ น้อมกราบขอบพระคุณกำลังใจสำคัญ คือ บิดา มารดา และน้องชาย และข้าพเจ้าขออุทิศงานอิสระนี้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมภายใต้ความมีพลวัตอย่างรวดเร็วของสังคมที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ขอให้วัฒนธรรมไทยได้รับการอนุรักษ์ และส่งเสริมจากประชาชน ดังคำกล่าวที่ว่า “วัฒนธรรมเป็นของประชาชนทุกคน”

นายศิริพงศ์ อริยสุนทร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มา	1
1.2 ข้อคำถาม	7
1.3 วัตถุประสงค์	8
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัย กฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 ทฤษฎีทางการบริหาร	10
2.2 แนวคิดที่ด้วยการมีส่วนร่วม	11
2.3 แนวคิดอาสาสมัคร หรือกลุ่มไม่เป็นทางการ	13
2.4 แนวคิดที่ด้วยการปรับตัวของวัฒนธรรมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์	15
2.5 แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service - NPS)	16
2.6 ทบทวนวรรณกรรม	17
2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	19
2.8 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	29

3.1 ผลการศึกษา	29
3.2 การอภิปรายผลการศึกษา	41
3.2.1 ด้านกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม	42
3.2.2 ด้านการจัดโครงสร้างสภาวัฒนธรรม	43
3.2.3 ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบ ของสภาวัฒนธรรม	47
3.2.4 ด้านการสนับสนุนการทำงานสภาวัฒนธรรมของภาครัฐ	49
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	51
4.1 การสรุปผลการศึกษา	51
4.1.1 ศึกษาการดำเนินการจัดตั้งและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553	51
4.1.2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ	52
4.1.3 การบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วม”	53
4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	55
4.2.1 การจัดตั้งและการบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม	55
4.2.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการ สภาวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ และการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”	56
รายการอ้างอิง	58
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก : แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการวิจัย	62
ภาคผนวก ข : ภาพถ่ายการสัมภาษณ์	63
ประวัติผู้เขียน	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มา

"วัฒนธรรม" เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเรานับแต่เกิดจนตาย แต่เมื่อจะให้ความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม" ดูเหมือนจะมีใช้เรื่องง่าย และไม่มีคำตอบที่ตายตัวด้วยว่า วัฒนธรรมโดยตัวมันเอง ก็มีความหมายหลายนัย และครอบคลุมไปทุกเรื่อง แม้แต่ในต่างประเทศเอง ก็ไม่มีคำตอบที่เฉพาะเจาะจงเช่นกัน สุดแต่ว่าจะพูดหรือเน้นในเรื่องใด¹ ซึ่งวัฒนธรรม โดยทั่วไป หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัด และมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้ จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน² นอกจากนี้ วัฒนธรรมส่วนหนึ่งสามารถแสดงออก ผ่าน ดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม การละครและภาพยนตร์ แม้บางครั้งอาจมีผู้กล่าวว่าวัฒนธรรมคือเรื่องที่ว่าด้วยการบริโภคและสินค้าบริโภค เช่น วัฒนธรรมระดับสูง วัฒนธรรมระดับต่ำ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมนิยม เป็นต้น แต่นักมานุษยวิทยาโดยทั่วไปมักกล่าวถึง วัฒนธรรมว่า มิได้เป็นเพียงสินค้าบริโภค แต่หมายรวมถึงกระบวนการในการผลิตสินค้าและการให้ความหมายแก่สินค้านั้น ๆ ด้วย ทั้งยังรวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสังคม และแนวการปฏิบัติที่ทำให้วัตถุและกระบวนการผลิตหลอมรวมอยู่ด้วยกันในสายตาของนักมานุษยวิทยา จึงรวมไปถึงเทคโนโลยี ศิลปะ วิทยาศาสตร์รวมทั้งระบบศีลธรรม³ โดยในประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจกับการศึกษาหรือการดำเนินงานด้านการบริหารงานวัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมด้วยตนเอง และถือว่าเป็นการ "เสริมสร้าง" อำนาจและเสถียรภาพของรัฐบาล ผ่านการสถาปนากระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านครั้งใหญ่ของประเทศไทยในด้านการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ด้วยการประกาศรัฐธรรมนูญ และยกเลิกวัฒนธรรมไทยบางประการที่ถือว่ามีความล้าหลัง

¹ กระทรวงวัฒนธรรม, "ความหมาย แนวคิด และประเด็นเกี่ยวกับ "วัฒนธรรม", " <http://www.m-culture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).

² สำราญ ผลดี, *เอกสารอ่านประกอบรายวิชาศิลปวัฒนธรรม*, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธนบุรี, ม.ป.ป.)

³ เรื่องเดียวกัน

และอาจนำภัยมาสู่ประเทศได้ จึงถือเป็นความแปลกใหม่ในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมแบบสิ้นเชิง การหยิบยกวาทกรรม “ความล้าหลัง” ยิ่งทำให้ความเป็นวัฒนธรรมแบบจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในขณะนั้นยิ่งได้รับความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยความหวังที่ต้องการให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากบรรดานานอารยประเทศที่มองว่าประเทศไทยยังมีความล้าหลัง ซึ่งถือว่าการสร้างเอกลักษณ์ครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของไทย ที่สามารถรวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหลากหลายชนเผ่า หลากหลายชาติพันธุ์ เข้ามาเป็น “ไทย” เดียวกัน เกิดการหลอมรวมวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการ “สร้างชาติ” โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม แต่ทว่า การจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมในครั้งนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2495 ต้องหยุดชะงัก เมื่อเกิดความไม่มั่นคงทางการเมือง และยุบเลิกไปเมื่อปี พ.ศ. 2501

ภายหลังจากการยุบเลิกกระทรวงวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่นโยบายด้านวัฒนธรรมก็มิได้หยุดชะงักกันไป เพียงแต่ “ลดบทบาท” จากในฐานะวัฒนธรรมเป็นการสร้างชาติ สู่การเป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ซึ่งอาศัยกลไกด้านการศึกษาผ่านกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในรัฐบาลต่อ ๆ มาได้มีการประกาศนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยอาศัยกลไกสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการวิจัย การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การจัดสวัสดิการศิลปิน และการสนับสนุนกรณีศึกษา งานวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ โดยในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการประกาศจัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ” ขึ้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีฐานะระดับกรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้รับการอุดหนุนเพียงน้อยนิด แต่ทว่าการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยแรงผลักดันจากนโยบายของรัฐบาล และดูเหมือนว่างานวัฒนธรรมจะเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งเล็ก ๆ ของงานด้านการศึกษา แต่ในทางการบริหารงานวัฒนธรรม ก็เริ่มมีบทบาทหลังจากการจัดตั้งกลุ่มงานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ในราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และด้วยแนวคิดที่ว่า งานวัฒนธรรมมิใช่เป็นของราชการ แต่เป็นของประชาชนทุกคน จึงเริ่มมีการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม โดยภาครัฐอยู่ในฐานะเพียงผู้ให้การสนับสนุนองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมในลักษณะการสนับสนุนบทบาทด้านการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมเท่านั้น จึงเริ่มเกิดแนวความคิดในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามาร่วมสืบสาน อนุรักษ์ ถ่ายทอด ศิลปะและวัฒนธรรม ผ่านกลไกของภาครัฐ สืบเนื่องจากบุคลากรทางวัฒนธรรมของราชการไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ รวมไปถึงด้านงบประมาณที่มีอย่างจำกัด สืบเนื่องจากงานวัฒนธรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานด้านการศึกษาของประเทศเท่านั้น ซึ่งในยุคสมัยต่อ ๆ มาด้วยกระแสการสร้างชาติโดยประชาชนผ่านกลไกประชาธิปไตยจึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนเอง ผ่านรูปแบบ “สภา”

การปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย⁴

การดำเนินงานวัฒนธรรมจะให้บรรลุต้องให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องของเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีของใครก็ของใคร โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น ย่อมมีเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีเฉพาะตัว⁵

หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องการให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Inclusive) ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรก ๆ⁶

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ลดข้อสงสัยต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดข้อสงสัยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและ

⁴ วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช, “ภูมิปัญญาไทย,” http://www.tnk.ac.th/e-Learning/E-learning_4/link07%20k.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).

⁵ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *สรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร*, (กรุงเทพฯ: กลุ่มเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551), 1.

⁶ อรรถัย กักผล, “การมีส่วนร่วมของประชาชน: ความท้าทายของนักบริหารรัฐกิจในสังคมประชาธิปไตย,” ใน *การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*, บรรณาธิการ. อัมพร ชำรงลักษณ์, ศ. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556)

นำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น⁷

กระทั่งในปี พ.ศ. 2538 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เห็นว่า การดำเนินงานวัฒนธรรมควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เนื่องจากประชาชน คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองมากที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างจริงจัง จึงได้มีประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2538 จัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น⁸ ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในงานศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยในการจัดตั้งยุคนี้ได้มอบหมายให้นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด แต่บทบาทก็ยังมีได้เด่นชัด หรือได้รับการยอมรับมากนัก

และแล้วงานวัฒนธรรมก็ถูกหยิบยกให้เป็นประเด็นสำคัญจากฝ่ายการเมือง โดยในการหยิบยกขึ้นมาครั้งนี้ ด้วยเหตุผลความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคมของโลก ซึ่งทำให้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงภายใต้ความหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องอาศัยมิติทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยภายใต้การนำของรัฐบาลพลเรือนของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้มีการกำหนดนโยบายและดำเนินการปฏิรูประบบราชการครั้งสำคัญของประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2545 ทำให้เกิดพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีผลให้สถาปนา “กระทรวงวัฒนธรรม” ขึ้น เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 โดยมีภารกิจสำคัญครอบคลุมงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยแยกส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๓ ส่วนราชการมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ประกอบด้วย กรมศิลปากร กรมการศาสนา และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งส่วนราชการใหม่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว คือ สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานรัฐมนตรี และสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และในภายหลัง ได้มีแนวคิดการจัดตั้งองค์การมหาชนนำกำกับของรัฐ เพื่อปฏิบัติงานเฉพาะด้าน ซึ่งในกระทรวงวัฒนธรรมได้มีการโอนภารกิจของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในสังกัดมหาวิทยาลัยศิลปากร มาเป็นองค์การมหาชนในสังกัดรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และมีการประกาศจัดตั้งองค์การมหาชนในสังกัด

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *คู่มือการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ : กลุ่มเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เพิ่มเติมจำนวน ๒ หน่วยงาน คือ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ซึ่งแยกมาจากกลุ่มงานหอภาพยนตร์สังกัดกรมศิลปากร และศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ซึ่งแยกมาจากการบริหารจัดการด้านคุณธรรมจริยธรรมของกรมการศาสนา และได้มีการแยกหน่วยงานใหม่ คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยการรวมวิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสำนักการสังคีต กรมศิลปากร มาเป็นสถาบันดังกล่าว มีฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 สืบเนื่องจากการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมมีการดำเนินงานต่อเนื่อง แต่มิได้เกิดการรวมตัวกันในระดับประเทศ ทำให้ความเป็นเอกภาพในการส่งเสริมและถ่ายทอดงานวัฒนธรรมผ่านบทบาทของสภาวัฒนธรรมจึงเป็นเพียงการดำเนินงานในระดับจังหวัดเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงจัดให้มีการประชุมสัมมนาของประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมทุกจังหวัดได้มีความคิดร่วมกันว่า น่าจะผลักดันให้สภาวัฒนธรรมจังหวัดรวมตัวกันจัดตั้ง “สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย” เพื่อให้การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติของภาคเอกชนมีความมั่นคง จึงได้นำเรื่องนี้หารือกับ นางปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในขณะนั้น และได้เชิญประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ประชุมและร่างข้อบังคับสมาคมขึ้น โดยมอบให้ นางปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล เป็นนายกสมาคมฯ คนแรก ให้ตัวแทนประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเป็นสมาชิกและกรรมการชุดแรก เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็น สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2550 ได้รับการจดทะเบียนเป็น “นิติบุคคล” เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2550⁹

กระทรวงวัฒนธรรมได้ปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนพร้อมกับการขยายเครือข่ายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกวัฒนธรรมไทย¹⁰ ซึ่งต่อมาได้มีการออกระเบียบกระทรวงวัฒนธรรม ว่าด้วยสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นการรับรองสภาวัฒนธรรมให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่ดูแลและรับผิดชอบการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทสภาวัฒนธรรม โดยมีสมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานสภาวัฒนธรรม และเพื่อให้เกิดการรับรองสถานภาพของสภาวัฒนธรรมให้เป็นองค์กร

⁹ สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, “ความเป็นมาของสมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย,” <http://www.ccatculture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2559).

¹⁰ กระทรวงวัฒนธรรม, “ประวัติกระทรวง,” <http://www.m-culture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2558).

ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการร่วมกันระหว่างภาครัฐ คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และภาคเอกชน คือ สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในการนำเสนอให้สภาวัฒนธรรมได้รับการบรรจุในกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติ

จวบจนกระทั่งวันที่ 5 พฤศจิกายน 2553 ได้มีการใช้บังคับพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับเดิมได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ทำให้มีบทบัญญัติหลายประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงเพื่อให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีและทรงคุณค่าของชาติและของท้องถิ่น รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่บุคคลที่สมควรเป็นศิลปินแห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม หรือผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม อันเป็นการรองรับและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการสืบสานเรื่องดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ภายใต้การส่งเสริมและประสานงานของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹¹ ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปงานวัฒนธรรมครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากการผลักดันบทบาทของงานวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว โดยการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ คือ การโอนอำนาจและภารกิจด้านงานเลขานุการและการสนับสนุนการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้ไปเป็นอำนาจรับผิดชอบของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ทำให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ถูกปรับเปลี่ยนชื่อเป็น “กรมส่งเสริมวัฒนธรรม” รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมบทบาทของศิลปิน การยกย่องศิลปินแห่งชาติ การสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ การเสริมสร้างสุนทรียศาสตร์ทางวัฒนธรรม การจัดงานทางวัฒนธรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ การส่งเสริมประเพณี ค่านิยม ศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมเครือข่ายวัฒนธรรม นอกจากนี้ มีการส่งเสริมบทบาทด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 อีกด้วย

โดยในงานด้านเครือข่ายวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานสภาวัฒนธรรม ได้ถูกบรรจุในมาตรา 13 เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและประสานการดำเนินงานวัฒนธรรมซึ่งภาคประชาสังคมและประชาชน มีส่วนร่วม ในจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับ ประกอบด้วย (1) สภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (2) สภาวัฒนธรรมจังหวัด (3) สภาวัฒนธรรมอำเภอ (4) สภาวัฒนธรรมตำบล และในมาตรา 14 ให้สภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 13 มีสถานภาพเป็นองค์กรภาคเอกชน

¹¹ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ 2553, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 69ก : 39.

ที่ดำเนินงานวัฒนธรรมภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม¹² จึงนับว่าเป็นการส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรม ในฐานะเครือข่ายของกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมทำหน้าที่พี่เลี้ยงในการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสภาวัฒนธรรม และการทำให้สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคเอกชนนั้น ถือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมโดยประชาชนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว ต้องการให้เกิดการลดบทบาทของภาคราชการให้เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนแก่ประชาชนตามกลไกกฎหมาย เพื่อให้เกิดการเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาชนต่อการจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นมีความหลากหลาย และมีความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความต้องการที่แตกต่างกันไปเพื่อส่งเสริมงานวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับชุมชนและท้องถิ่นอย่างแท้จริงต่อไป

ตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม นับตั้งแต่ปี 2538 ถึงปี 2553 นั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพื่อรองรับ “ความมีอยู่” ของ “สภาวัฒนธรรม” และนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2555 และได้เริ่มต้นจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามนโยบายแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยว่าในห้วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมมีการดำเนินการเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ และนโยบายการบริหารงานวัฒนธรรมนั้นมีการกำหนดนโยบายที่รองรับการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมอย่างไร และในส่วนของผู้แทนสภาวัฒนธรรมในระดับนโยบายมีความคิดต่อการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม และการส่งเสริมบทบาทสภาวัฒนธรรมของส่วนราชการและหน่วยงานภาครัฐอย่างไร

1.2 ข้อคำถาม

1.2.1 สภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มีสภาพปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานสภาวัฒนธรรมอย่างไร

1.2.2 แนวนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมของรัฐควรจะเป็นไปในทิศทาง หรือลักษณะใด

¹² เรื่องเดียวกัน, 33

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดตั้งและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

1.3.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ

1.3.3 เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคประชาชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ใช้ระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

1.4.1 รูปแบบการศึกษา

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบตอบปัญหานโยบาย เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยในการติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานจัดตั้ง และการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารราชการและผู้ปฏิบัติงานในระดับนโยบายและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (ที่กำกับดูแลกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม) ผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม หรือผู้แทน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเครือข่ายและชุมชน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้อำนวยการกลุ่มเครือข่ายสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่กลุ่มเครือข่ายสภาวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคและสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยทำการสัมภาษณ์

คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด และคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม โดยทำการสัมภาษณ์ หรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสม

1.4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะดำเนินการใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการกำหนดกรอบของการสัมภาษณ์ จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งได้มาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1.4.4.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ทำการศึกษากฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม ประกอบด้วย พระราชบัญญัติวัฒนธรรม แห่งชาติ พ.ศ. 2553 กฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการ และสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2545 นโยบายการส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรม รวมทั้ง เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4.4.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1.4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จะทำให้ได้ทราบความก้าวหน้าและผลการดำเนินการจัดตั้ง สภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมในภาพรวม เพื่อก่อให้เกิดแนวทางในการบริหารงานวัฒนธรรม ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานต่อไป

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีทางการบริหาร

โดยปกติการกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นหน้าที่ของผู้บริหารอีกระดับหนึ่ง แต่การกำหนดนโยบายเพื่อให้ได้นโยบายที่ดีและถูกต้องต้องเป็นการกระทำร่วมกันของผู้บริหารระดับสูงกับผู้ที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากกับผู้นำไปปฏิบัติดังนั้นการกำหนดนโยบายจึงเป็นกระบวนการของแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความเชื่อในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และสองทฤษฎี คือ ทฤษฎีทางการบริหารและทฤษฎีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เชื่อว่า นโยบายจะต้องเกิดจากผู้บริหารระดับสูง แล้วกระจายอำนาจนั้นไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับต่ำลงมา นโยบายลักษณะนี้จะเน้นวัตถุประสงค์และแนวทางในการปฏิบัติเป็นสำคัญ¹³ ซึ่งการดำเนินงานส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อประชุมคัดเลือกกรรมการสภาวัฒนธรรมนั้น เป็นการกำหนดนโยบายจากผู้บริหารระดับนโยบายหรือในระดับรัฐบาลตามกลไกฝ่ายบริหาร โดยเสนอเป็นกฎหมายผ่านกลไกฝ่ายนิติบัญญัติ กระทั่งได้รับการบรรจุไว้ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และภายหลังจากการได้รับการรับรองตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารในฝ่ายข้าราชการประจำได้นำนโยบายของฝ่ายบริหารไปดำเนินการจัดทำแนวทางและวิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างรอบคอบ และมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป ซึ่งได้จัดทำในรูปแบบของการยกร่างกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2555 ซึ่งถือเป็นกฎกระทรวงที่กำหนดองค์ประกอบของการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์ และใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงาน

¹³ กนกพร, “แนวคิด หลักการเกี่ยวกับนโยบาย,” <https://www.gotoknow.org/posts/371716> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).

สภาวัฒนธรรม การพัฒนากระบวนการงานสภาวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมของพื้นที่ต่าง ๆ กระทั่งถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ การใช้กลไกการบริหารของผู้บริหารระดับสูงที่สำคัญที่สุด คือ การบริหารงบประมาณ ซึ่งจากข้อมูลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้รับการอนุมัติงบประมาณจากคณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในแผนงานอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วงเงิน 608,197,000 บาท (หกร้อยแปดพันล้านหนึ่งแสนเก้าหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน)¹⁴ โดยในจำนวนนี้เป็นเงินอุดหนุนสภาวัฒนธรรม วงเงินประมาณ 80,000,000 บาท (แปดสิบล้านบาท)¹⁵ หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของวงเงินงบประมาณ ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นวงเงินจำนวนไม่มากนัก แต่สะท้อนกลไกการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารระดับสูงของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมในการเห็นความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการอุดหนุนการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมซึ่งเป็นกลไกและเครือข่ายหลักในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงาน วัฒนธรรม

2.2 แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชนบท โดยในการเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามและเสียสละทรัพยากรบางอย่าง เช่น ความคิด วัตถุ แรงกาย และเวลา¹⁶

¹⁴ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559, มาตรา 20, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 132 ตอนที่ 91 ก: 51

¹⁵ วราพรธณ ชัยชนะศิริ, สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร, กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 29 พฤษภาคม 2559.

¹⁶ ภััสสรุ ศรีจันทร์ฉาย, “การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เทศบาลตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี,” (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2554).

นิคม ผัดแสน การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้คิดค้นแนวทางขึ้นเอง เป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ¹⁷

จิราภรณ์ ศรีคำ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันได้

เมตต์ เมตต์การุณจิต การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

อาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และเปิดโอกาสให้สามารถตัดสินใจร่วมกันเพื่อที่จะดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยการเสียสละความคิด ทรัพยากร และเวลา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งตามแนวคิดฯ ดังกล่าวนี้ เป็นวัตถุประสงค์หลักของการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในการจัดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรม

การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมนั้น สืบเนื่องจากเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กำหนดให้สภาวัฒนธรรมเป็น “องค์กรเอกชน” ในกำกับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ทำหน้าที่ในการเสนอแนะข้อคิดเห็นและข้อเสนอต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาหรือสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ กำหนดบทบาทบัญญัติในการให้สภาวัฒนธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรมขององค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม และประการสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดให้ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติโดยตำแหน่ง ซึ่งถือเป็นการให้ความสำคัญแก่สภาวัฒนธรรมในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐเพื่อเสนอแนะ และนำเสนอข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการสืบสาน สร้างสรรค์ งานศิลปวัฒนธรรม และส่งผลให้เกิดการบูรณาการในภาพรวมระดับนโยบาย เพื่อก่อให้เกิด Impact ในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงถือเป็นโอกาสที่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม อยู่ในฐานะผู้คิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ โครงการ/กิจกรรม ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹⁷ วชิรวีชร งามละม่อม, *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม* (กรุงเทพฯ : สถาบัน TDRI, ม.ป.ป.).

ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ รวมทั้งสามารถนำเสนอสิ่งดี ๆ ผ่านกลไกเวทีต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติลงสู่ระดับท้องถิ่น จึงถือได้ว่า กลไกสภาวัฒนธรรมเป็นกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทุกระดับ

นอกจากนี้ ภายหลังจากการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในฐานะส่วนราชการกำกับดูแลการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม¹⁸ เพื่อสนับสนุนการพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรม และปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยในการดำเนินการพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานนั้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม เพื่อพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม¹⁹ ซึ่งถือเป็นนิมิตหมายอันดีและข้อบ่งชี้ที่สำคัญในการนำแนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรมในฐานะประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาเป็นคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมของภาคประชาชน อันเป็นไปตามแนวทางการบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

2.3 แนวคิดอาสาสมัคร หรือกลุ่มไม่เป็นทางการ หรือเครือข่าย (Volunteer or Informal Group or Network)

เป็นวิธีการประสาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ภายในองค์กรเดียวกันและข้ามองค์กร เครือข่ายความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน ทุกวันในการติดต่อกับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ลูกน้อง ภายในหน่วยงาน และเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานอื่นจากภายนอก กระบวนการทำงานสร้างเครือข่ายนี้จึงค่อย ๆ ปรากฏขึ้นอย่างเป็น

¹⁸ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558), 1.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 1.

ธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ และเป็นรากฐานของการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานอย่างเป็นทางการต่อไป²⁰

ความสำเร็จของการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่าย ต้องพิจารณาถึงความยินยอมพร้อมใจกันในการเข้ามาแลกเปลี่ยน ร่วมมือกันทำงานด้วยความสมัครใจ การมีความรู้เชี่ยวชาญทางใดทางหนึ่ง (know-how) เพื่อทำงานให้ลุล่วงไป ทั้งนี้ต้องมีความกว้างขวางว่ารู้จักใคร (know-who) ประกอบกันไป ยังมีการสร้างสัมพันธ์ในเครือข่ายเข้มแข็งมากเท่าไร ยังมีส่วนสำคัญส่งเสริมให้มีรากฐานที่แข็งแกร่งในการพัฒนาความสามารถและพึงทลายกำแพงตามโครงสร้างอย่างเป็นทางการที่กั้นระหว่างกลุ่มงานต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น²¹

แนวคิดนี้เป็นการสะท้อนความเป็นสภาวัฒนธรรมในฐานะ “องค์กรเอกชน” ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มเครือข่ายทางวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการจัดตั้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ซึ่งการรวมกลุ่มเครือข่ายดังกล่าว เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลนอกองค์กรซึ่งมีความคิดรวมนั้นในการจะดำเนินการอนุรักษ์ สืบสานสร้างสรรค์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองให้ยังคงอยู่ หรืออาจเรียกว่า เบญจภาคี ประกอบด้วย ภาคธุรกิจ (บริษัท ห้าง ร้าน ธนาคาร ศูนย์การค้า ฯลฯ) ภาคราชการ (ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ) ภาควิชาการ (ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์วิจัย นักวิชาการ ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินอิสระ ฯลฯ) ภาคเอกชน (สมาคม มูลนิธิ สโมสร ชมรม ฯลฯ) และภาคประชาชน (เกษตรกร ชาวบ้าน เยาวชน ฯลฯ) รวมตัวกันในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่เพื่อร่วมบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ด้วยประชาชน ผ่านการสนับสนุนทรัพยากร และระดมทรัพยากรจากประชาชนในพื้นที่ จากคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม รวมทั้งภาคีเครือข่ายอื่น โดยที่ภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณเพียงบางส่วนเพื่อเป็นส่วน Support การบริหารจัดการ และการดำเนินการตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น

โดยที่ผ่านมามีการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมมีที่มาของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายอย่างยิ่ง อาทิ เป็นข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงานเอกชน ลูกจ้าง ประชาชนชาวบ้าน เกษตรกร ครู และอาชีพอื่น ๆ ซึ่งในบางพื้นที่จะมีนักเรียน และนักศึกษา ร่วมเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม สืบเนื่องจากกฎกระทรวงมิได้กำหนดอายุเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกสภาวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมเป็นการสะท้อนแนวคิดอาสาสมัครหรือกลุ่มไม่เป็นทางการอย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิ คณะกรรมการสภา

²⁰ อัมพร ชำรงลักษณ์, *องค์การ: ทฤษฎี โครงสร้าง และการออกแบบ* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553).

²¹ เรื่องเดียวกัน.

วัฒนธรรมไม่ได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน หรือผลประโยชน์อื่นใดจากภาครัฐ คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจะต้องร่วมกันระดมทรัพยากรและสรรพกำลังในทุกด้านเพื่อจะดำเนินการอนุรักษ์ สืบสาน ปกป้อง ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เอง เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความมีจิตอาสาของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม หรือเครือข่ายที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาวัฒนธรรมจะต้องยินยอมพร้อมใจ หรือสมัครใจในการเข้ามาทำงานสภาวัฒนธรรมโดยไม่ได้รับเงินหรือผลประโยชน์ใดใด และนอกจากนี้ การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมถือเป็นพื้นที่สำคัญในการรวมกลุ่มของนักธุรกิจ พ่อค้า ประชาชน เด็ก นักเรียน นักศึกษา และปัญญาชนระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ (Connection) ในการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม หรือในการดำเนินงานอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นภายหลังจากการรวมกลุ่มและเกิดความสัมพันธ์เพื่อร่วมกันสนับสนุนภารกิจอื่น ๆ หรือริเริ่มดำเนินการอื่น ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อประเทศและชุมชนต่อไป ส่งผลให้เกิดความยึดโยง และความแน่นแฟ้นของกลุ่มเครือข่ายจากไม่เป็นที่รู้จัก หรือไม่เข้มแข็ง จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นที่รู้จักของประชาชนในสังคมผ่านรูปแบบกลไกการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมนี้เอง

2.4 แนวคิดว่าด้วยการปรับตัวของวัฒนธรรมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์²²

สภาพปัจจุบันวัฒนธรรมไม่มีพรมแดน เรียกว่า วัฒนธรรมโลก ประเทศไทยเป็นบ้านหนึ่งในหมู่บ้านโลกที่มีวัฒนธรรมของตนเอง ต้องอยู่ร่วมและแลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมอื่น ๆ และคำว่าวัฒนธรรม (CULTURE) คำว่า ธรรมชาติ (NATURE) เดิมหมายถึงเป็นธรรมชาติ มิใช่การแสดงพิธีกรรมต่าง ๆ เหมือนคำที่ใช้ในปัจจุบัน

ดังนั้น การปรับตัวของวัฒนธรรม จึงมาจากมุมมอง 3 มุม ได้แก่

1) วัฒนธรรมในสายตานักวิชาการ ที่รัฐบาลไทยจัดทำหนังสือขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อเผยแพร่ไปทั่วโลก แสดงถึงอาณาเขตการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิตของไทยอย่างรอบด้าน และเหมาะแก่การเผยแพร่ต่อไป เพราะเป็นนักวิชาการที่ครอบคลุมทุกเรื่องของวัฒนธรรม

2) วัฒนธรรมในสายตาคนต่างชาติ โดยการพัฒนาผ่านหนังสือ Very Thai ที่แสดงถึงสิ่งที่สังคมอื่นไม่มี แต่มีในไทยที่ปรับตัวเป็นวัฒนธรรมใหม่ เช่น การใช้ถุงพลาสติกใส่เครื่องดื่ม การใช้กระดาษทิชชูสีชมพูโน้ตอาหารแทนทิชชูที่เป็นมัน (ซึ่งยังใช้ในห้องสุขา) การใช้เสื้อกั๊กของวินมอเตอร์ไซด์ (ซึ่งต้องสวมเสื้อกั๊กในงานพิธีอย่างสมเกียรติ)

²² สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *การบริหารงานวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2558), 119.

3) วัฒนธรรมในความเข้าใจคนทั่ว ๆ ไป เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ และต้องตีความ เช่น โคโยตี้ในไทยแต่ต่างประเทศใช้โคโยตี้และกิ๊ก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการข้ามวัฒนธรรม (Cross Culture) ปรับแปรไปตามสภาวะการณ์ตามยุคสมัย

จากแนวคิดดังกล่าว สะท้อนแนวคิดการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมในมิติ การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งของสภาวัฒนธรรมตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ซึ่งการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมที่ผ่านมา นั้น คณะกรรมการสภา วัฒนธรรมในฐานะผู้แทนของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอด และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันดำเนินการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์เพื่อพิทักษ์รักษา ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ อาทิ การรณรงค์แต่งกายผ้าไทยเข้าวัด การแสดงความคิดเห็น ในกรณีที่มีการแต่งการหรือพฤติกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ การสนับสนุน การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมในชุมชน การร่วมสนับสนุน ภาพยนตร์และวีดิทัศน์สืบสานงานศิลปวัฒนธรรม การร่วมจัดกิจกรรมศิลปินแห่งชาติสัญจร การริเริ่ม โครงการ/กิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในพื้นที่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในแง่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมบางพื้นที่มี การรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านกลไกโครงการชุมชนต้นแบบ ทางวัฒนธรรม ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม รวมทั้งการดำเนินโครงการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ซึ่งเป็น ศูนย์วัฒนธรรมที่รวบรวมแนวคิด ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เรียบเรียงและ นำเสนอในรูปแบบและอัตลักษณ์ของชุมชน สะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยมของชุมชน ด้วยลักษณะที่แตกต่าง กันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น และเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานที่ เดียวกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และต่อนักท่องเที่ยว ในการสืบค้นข้อมูล หรือในการเรียนรู้ ด้วยตนเองของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นการ APPLY ศิลปวัฒนธรรม โดยสภาวัฒนธรรมเพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมไทยเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างกลมกลืน

2.5 แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service หรือ NPS)

แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service - NPS) ให้ความสำคัญ กับ “ประชาธิปไตย” ว่าเป็นคุณค่าหลักที่สำคัญ แนวทางนี้มีรากฐานจากทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย และแนวทางอื่น ๆ ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งรวมถึงแนวทางแบบประชาธิปไตย แนวทางการตีความ แนวทางเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และแนวทางแบบโพสต์โมเดิร์น มองข้าราชการว่าเป็นคนมีเหตุผล ในเชิงยุทธศาสตร์ที่ใช้เหตุผลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และองค์การ มองผลประโยชน์สาธารณะว่า

เป็นผลจากการพูดคุยเกี่ยวกับคุณค่าที่มีร่วมกัน มองประชาชนว่าเป็นพลเมืองซึ่งมีทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ นักบริหารหรือข้าราชการมีบทบาทรับใช้ประชาชน เพราะประชาชนคือเจ้าของประเทศตัวจริง ข้าราชการต้องมีบทบาทในการเจรจาไกล่เกลี่ย และเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดค่านิยมร่วมกันในหมู่พลเมือง ชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ กลไกที่จะทำให้บรรลุในวัตถุประสงค์ของนโยบาย คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้บรรลุผลที่ตกลงร่วมกัน มองว่ากลไกการตรวจสอบมีหลากหลาย ทั้งด้านกฎหมาย ค่านิยมของชุมชน บรรทัดฐานทางการเมือง มาตรฐานทางด้านวิชาชีพ และผลประโยชน์ของพลเมือง ข้าราชการควรมีดุลยพินิจแต่ต้องมีการควบคุมและตรวจสอบ โครงสร้างองค์การควรเป็นแบบร่วมมือกันโดยมีผู้นำร่วมทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ ส่วนปัจจัยจูงใจข้าราชการและนักบริหาร คือ การได้รับใช้ประชาชนและการได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยมีหลักสำคัญที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดดังกล่าวถือเป็นประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการ และส่งเสริมบทบาทของสภာวัฒนธรรม โดยกระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม จะต้องมองว่าสภာวัฒนธรรมคือผู้แทนของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการงานวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดที่ว่างานวัฒนธรรมเป็นของประชาชนมิใช่ของรัฐ ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่เพียงให้การสนับสนุนบทบาทของประชาชนด้วยความจริงใจ ในฐานะรัฐเป็นผู้รับใช้ประชาชน และให้การสนับสนุนสรรพกำลังทรัพยากร หรืออื่นใด เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการงานวัฒนธรรม ในฐานะ “เครือข่ายทางวัฒนธรรม” ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

2.6 ทบทวนวรรณกรรม

วิภา พงษ์พรต การศึกษาอิสระ เรื่อง การบริหารจัดการงานสภာวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีข้อเสนอแนะว่าการบริหารจัดการสภာวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครควรมีอิสระในการบริหารจัดการเพื่อที่ทำให้สภာวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง ยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ควรมีการปรับเปลี่ยนกฎกระทรวงว่าด้วยการได้มาซึ่งคณะกรรมการสภာวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการคล่องตัวในการคัดเลือก กรมส่งเสริมวัฒนธรรมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้จักสภာวัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของงานวัฒนธรรมและองค์กรสภာวัฒนธรรม สภာวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครควรเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม เผยแพร่ แลกเปลี่ยน อนุรักษ์ พัฒนา และแก้ไขปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่ โดยจัดให้มีการระดมความคิดเห็น และนำข้อเสนอออกเผยแพร่สู่สาธารณชน รวมทั้งประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมต้องร่วมกันดำเนินงานด้านวัฒนธรรม มีความ

ภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และควรมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม²³

เมธาพร คงคาน้อย วิทยานิพนธ์ เรื่อง นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานของสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย สรุปได้ว่า สภาวัฒนธรรมมีปัญหาในด้านของการขาดความชัดเจน และต่อเนื่องของนโยบายด้านวัฒนธรรม การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เช่น ชุมชน องค์กรภาคเอกชน เป็นต้น การขาดการวางแผนการดำเนินงานวัฒนธรรม การขาดการบูรณาการงานวัฒนธรรมร่วมกับหน่วยงาน การขาดความรู้ของสมาชิกสภาวัฒนธรรม ในเรื่องของการบริหารงานวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม การขาดการประชาสัมพันธ์ งานวัฒนธรรม และการไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกสภาวัฒนธรรม²⁴

วันแรม สมบูรณ์สาร วิทยานิพนธ์ เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอในจังหวัดนครปฐม พบว่า สภาวัฒนธรรมไม่มีการวางแผนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมไม่ทราบบทบาทและหน้าที่ตามกฎระเบียบและข้อบังคับ ของกระทรวงวัฒนธรรม การขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีน้อย ไม่มีการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมและพัฒนาทางวัฒนธรรมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการอบรมเพิ่มความรู้และศักยภาพในการทำงานสภาวัฒนธรรม จัดทำแผนงานด้านวัฒนธรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวัฒนธรรม พร้อมทั้งการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาวัฒนธรรม²⁵

พงศ์เดช ไชยคุตร และคณะ งานวิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไข สภาพการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือ

²³ วิภา พงษ์พรต, “การบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557).

²⁴ เมธาพร คงคาน้อย, “นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานของสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาด้านชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553).

²⁵ วันแรม สมบูรณ์สาร, “บทบาทของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอในจังหวัดนครปฐม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2548).

มีข้อเสนอแนะว่า สภาวัฒนธรรมจังหวัด คณะกรรมการบริหารจะต้องสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นกรรมการบริหารและสร้างความชัดเจนในเรื่องธรรมาภิบาลสภาวัฒนธรรม ในภารกิจที่เกี่ยวกับโครงการและกิจกรรม เลขานุการสภาควรจะมีบทบาทในการที่จะดำเนินการและเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเข้าถึงกรรมการสภา ตลอดจนการให้ความชัดเจนในเรื่องของโครงการและกิจกรรมของสภาวัฒนธรรม และสามารถกำกับดูแลองค์กรเบญจภาคีทั้งห้าองค์กรให้ปรากฏผลงานได้อย่างชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ นั่นคือสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรที่ให้ความรู้ทุกด้านของงานทางด้านวัฒนธรรมและต้องรู้งานขององค์กรเครือข่ายทั้งหมด เพื่อจะได้ประมวลเป็นปฏิทินวัฒนธรรมของชุมชนได้ รวมทั้งสามารถที่จะช่วยเหลือองค์กรเครือข่ายให้มีงบประมาณที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นั่นคือการจะต้องมีการประชุม เสวนา เฉพาะเรื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น ไม่ใช่การประชุมเพื่อพบปะสังสรรค์เท่านั้น โดยมีการจัดวาระการประชุมที่ชัดเจนและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง²⁶

2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติในการส่งเสริมให้สิทธิแก่ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์ สงวนรักษา พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ของท้องถิ่นให้คงอยู่ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการดำเนินการดังกล่าว สืบเนื่องจากศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งของ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (กรรมวิธีการทอผ้า กรรมวิธีการปรุงอาหาร การแต่งคำประพันธ์ ฯลฯ) ซึ่งรวมกันเรียกว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม”²⁷ อันหมายถึง ความรู้ การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ หรือทักษะ ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน ซึ่งสอดคล้อง

²⁶ พงศ์เดช ไชยคุตร,รศ. และคณะ, “ปัญหาและแนวทางแก้ไข สภาพการดำเนินงานของ สภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม และสำนักงานวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือ,” (งานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2548).

²⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133, ตอนที่ 19 ก: 1.

กับการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสภาวัฒนธรรม ในการร่วมเสนอความคิดเห็น ปกป้อง คุ้มครอง สงวนรักษา สืบทอด อนุรักษ์ ระดมทรัพยากร และจัดกิจกรรมเพื่อสืบสาน งานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลในฐานะเครือข่าย ทางวัฒนธรรม และจัดแจ้งเพื่อได้รับการรับรองจากภาครัฐ ในฐานะ “สภาวัฒนธรรม” ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ได้รับการบรรจุไว้ในบทบัญญัติมาตรา 66 “บุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน²⁸”

นอกจากนี้ ได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการดำเนินนโยบาย ในด้านสังคม ซึ่งมีการบรรจุในด้านวัฒนธรรมในบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า เจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญฯ ต้องการให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ “ศิลปวัฒนธรรม” ได้รับการกำหนด Agenda ในแนวนโยบายของรัฐบาลทุกสมัย หรืออาจใช้คำว่า “ต้องมีนโยบายด้านวัฒนธรรม” โดยมี กระทรวงวัฒนธรรมเป็นกลไกหลักในการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ได้รับการส่งเสริม คุ้มครอง และรับรองภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ส่งผลให้ การดำเนินการปกป้อง สงวนรักษา มรดกทางวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ หรือภูมิปัญญาอื่นใด ต้องได้รับการส่งเสริม พัฒนา ต่อยอด และบำรุงรักษาโดยรัฐบาล ผ่านกลไกการบริหารราชการ แผ่นดิน กล่าวคือ รัฐต้องจัดสรรงบประมาณในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมทุกปี เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ และเกิดการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าใจในความเป็น คนไทย เข้าใจในวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยได้อย่างมีความสุข ตามมาตรา 80 (5) รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเผยแพร่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญา ท้องถิ่น²⁹

ในขณะเดียวกัน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็เป็นอีกหนึ่ง ภารกิจของภาครัฐ (รัฐบาลกลาง) ในการให้การสนับสนุนและกระจายอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในงานด้านการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงาน ภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ มากที่สุด และเป็นหน่วยงานที่สามารถขับเคลื่อน

²⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก: 18-19.

²⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก: 24.

การดำเนินงานด้านปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ส่วนราชการของรัฐบาลกลาง ดังนั้น ในการดำเนินงานหรือบริหารจัดการงานวัฒนธรรมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่ได้กล่าวข้างต้น สืบเนื่องจากงานวัฒนธรรมเป็นงานของประชาชนในแต่ละชุมชน ของแต่ละท้องถิ่น จึงถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาระบบ หรือกลไกในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมโดยท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่นเอง ส่งผลให้รากเหง้าวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ยังคงอยู่ และเกิดความหวงแหน เกิดความต้องการที่จะอนุรักษ์ สืบทอด สืบสาน และสร้างสรรค์งานวัฒนธรรม โดยตัวประชาชนในพื้นที่เอง ร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ช่วยกันดำเนินการ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลัง และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนใช้ในการพัฒนาครัวเรือน และพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ ได้รับการรับรองโดยบทบัญญัติมาตรา 289 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ความว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น นั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย³⁰

2.7.2 พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553³¹

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ถือเป็นหัวใจสำคัญของกลไกการขับเคลื่อนงานศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทย สืบเนื่องจากเป็นเสมือนกฎหมายแม่บทในการดำเนินงานส่งเสริม เผยแพร่ และบริหารจัดการงานศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีที่มาสืบทอดมาจากพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 และพระราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2522 โดยได้รับการปรับปรุงให้กำหนดสาระว่าด้วยการอนุรักษ์ พื้นฟูและส่งเสริม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี และทรงคุณค่าและท้องถิ่น เพื่อให้ความเป็นวัฒนธรรมของประเทศไทยสามารถปรับเข้ากับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ ได้อย่างสมดุล รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมภารกิจด้านการส่งเสริมเครือข่ายทางวัฒนธรรม

³⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก: 116.

³¹ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 69ก: 1-39.

ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ ได้มีบทบัญญัติในเรื่องความมีอยู่ของสภาวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดให้มีสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล ตามมาตรา 13 แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมรวมตัวกันเป็นองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อดำเนินการด้านศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบสภาวัฒนธรรม โดยความพิเศษนอกเหนือจากระเบียบที่เคยใช้มาก่อน คือ การกำหนดให้มีสภาวัฒนธรรมถึงระดับตำบล รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในการปกครองรูปแบบพิเศษ เช่น สภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และสภาวัฒนธรรมเมืองพัทยา เป็นต้น

และนอกจากนี้ ในมาตรา 14 ได้กำหนดให้สภาวัฒนธรรมมีสถานภาพเป็นองค์กรภาคเอกชนในการกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ประชาชนในการมีความเป็นอิสระด้านการบริหารจัดการและการทำงานสภาวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานภาครัฐ เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานเท่านั้น

สำหรับในมาตรา 15 มีการกำหนดคุณสมบัติและองค์กรที่สามารถจัดตั้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายสาขาอาชีพ อาทิ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคเอกชน เครือข่ายชุมชน เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายภาควิชาการ ซึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แสดงให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้เครือข่ายวัฒนธรรมจากทุกภาคส่วนสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ สืบทอด สืบสานงานศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่

ในมาตรา 18 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้น ประกอบด้วย (1) เสนอข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และแผนแม่บทวัฒนธรรมของชาติ (2) เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดในการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายวัฒนธรรม (3) ระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่าง ๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม (4) ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมจัดกิจกรรมขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอด และแผ่รังสีทางวัฒนธรรม (5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรม (6) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกระทรวงวัฒนธรรม จังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ขอความร่วมมือ ซึ่งจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ มีเจตจำนงให้ “สภาวัฒนธรรม” เป็นองค์กรทำงานด้านวัฒนธรรมอย่างแท้จริง คือ การเป็นผู้แทนของประชาชนในการระดมทรัพยากรทั้งองค์ความรู้ กำลังคน และทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้งการอนุรักษ์ศิลปะ และวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยการสะท้อนความต้องการหรือแนวทางในการบริหารงานวัฒนธรรมสู่หน่วยงานภาครัฐได้ในฐานะองค์กรด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีอิสระในการดำเนินงานสร้างผลงานด้านวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่อีกด้วย

2.7.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559³²

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายล่าสุดซึ่งกระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ดำเนินการยกร่าง ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษาศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล งานช่างฝีมือดั้งเดิม การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ฯลฯ ซึ่งนับวันจะลบลือนหายไป หรือถูกดัดแปลง แต่งเติม ทำให้คุณค่าสาระดั้งเดิมลบลหายไป รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการร่วมดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้ และสำหรับในส่วนของสภาวัฒนธรรมนั้น ได้กำหนดให้ ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามบทบัญญัติในมาตรา 5(2) ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนบทบาทของสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ให้เป็นกรรมการระดับชาติ ในการกำหนดนโยบาย และการออกระเบียบเพื่อปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ส่งผลให้สภาวัฒนธรรมได้มีบทบาทในการร่วมสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมในระดับชาติ และนอกจากนี้ ได้มีการกำหนดให้ประธานสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ตามมาตรา 14 และกำหนดให้ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด เป็นกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในมาตรา 15 อีกด้วย ซึ่งกลไกการทำงานของคณะกรรมการชุดดังกล่าว ถือเป็นการส่งเสริมให้ภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สภาวัฒนธรรม” ได้เข้ามามีบทบาทในการเสนอแนะเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน สืบทอด มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่ได้อย่างสมบูรณ์ตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย และนัยยะหนึ่งของการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ในแง่ของการส่งเสริมเครือข่ายและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สภาวัฒนธรรม คือ การใช้กลไกของพระราชบัญญัตินี้ในการวางแผนงาน และดำเนินกิจกรรมของสภาวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนในการประกาศยกย่องขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัด เพื่อขึ้นบัญชีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ก่อนนำเสนอเข้าสู่ระดับประเทศ และเข้าสู่ในระดับนานาชาติตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ของ UNESCO ต่อไปได้อีกด้วย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มบทบาทให้แก่สภาวัฒนธรรมในการสร้างคุณค่า และสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ให้คงอยู่คู่กับชุมชน รวมถึงประเทศไทยตลอดไป

³² พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133, ตอนที่ 19 ก: 1-9.

2.7.4 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับข้างต้น มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มองเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมไทยมีความหลากหลายอย่างกว้างขวาง และแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของประเทศ ดังนั้นการเข้าถึงซึ่งการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม โดยองค์กรภาครัฐจากส่วนกลางจึงอาจจะลงไม่ถึงแก่น หรือรากฐานของท้องถิ่น การให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเด็นนี้เริ่มพบว่า มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มเห็นความสำคัญของการสนับสนุนบทบาทการทำงานของสภาวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยกลไกการออกกฎหมายระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม โดยจัดสรรอุดหนุนให้แก่สภาวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม แต่ในการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ ยังคงมีความคลุมเครือในแง่การบริหารงบประมาณ สืบเนื่องจากมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ รวมทั้งดุลยพินิจที่แตกต่างกันของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งจะอภิปรายในบทต่อไป

2.7.5 กฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการ และสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555³³

การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมใช้อำนาจตามมาตรา 5 ออกกฎกระทรวงเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ซึ่งกฎกระทรวงฉบับนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดที่มาของสภาวัฒนธรรม เริ่มตั้งแต่การจดทะเบียนเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในระดับตำบล การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมอำเภอ การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งนอกจากการกำหนดที่มาแล้ว ยังมีการกล่าวถึงแนวทางในการประชุมสภาวัฒนธรรม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานวัฒนธรรมโดยกลไกสภาวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นแผนแม่บทในการดำเนินงานจัดตั้งสภาวัฒนธรรมและบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรม

³³ กฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 129, ตอนที่ 47 ก: 1-37.

โดยในขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และสภาวัฒนธรรม ในการปรับปรุง กฎกระทรวง เพื่อให้การบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2.8 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)³⁴

การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มุ่งเน้นในด้านการ เสริมสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศ จึงวางกรอบยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ จำนวน 6 ด้าน เพื่อที่จะให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน สามารถนำไปใช้ เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ ประจำปี ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความสมดุลและมั่นคงของอาหารและพลังงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และการสร้างปัจจัยแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศและความมั่นคง ของประเทศในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากการศึกษากรอบยุทธศาสตร์และแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สามารถสรุปใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรมตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 และ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ดังนี้

1) การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การรื้อฟื้นค่านิยม พื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีและสร้างค่านิยมใหม่ที่เป็นที่ยอมรับ การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม

2) การเคารพสิทธิและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจ ในพหุวัฒนธรรม และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559) (กรุงเทพฯ : สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554).

3) การสร้างโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่

4) การส่งเสริมบทบาท ยกย่องเชิดชู ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญา และการนำ องค์ความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวมาพัฒนาและใช้ประโยชน์

5) การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ใช้การนำภูมิปัญญา วัฒนธรรมเพื่อต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เสริมสร้างขีดความสามารถของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ สู่ธุรกิจเชิงสร้างสรรค์

6) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของชุมชน

7) การเชื่อมโยงเครือข่ายทางชุมชนด้านวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทางวัฒนธรรมทั้งภายในประเทศ ระหว่างท้องถิ่น ชุมชน รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชา สังคมและองค์กรธุรกิจเอกชน เครือข่ายของสถาบันการศึกษาและสร้างความร่วมมือกับประชาคมโลก

จะเห็นได้ว่าตามกรอบแนวทางข้อ 1) - 7) เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้เกิด การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย การเคารพในความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมซึ่งในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์และวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ และบทบาทของปราชญ์ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากร บุคคลอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ ยังมีมิติในการประยุกต์คุณค่าของวัฒนธรรม สู่การพัฒนาเป็นนวัตกรรมเกิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็ง ในการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมภาพรวม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

2.8.2 วิสัยทัศน์ประเทศไทย และนโยบายรัฐบาล

รัฐบาลภายใต้การบริหารของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการ จัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2015-2020 “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยแบ่งนโยบายรัฐบาล ออกเป็น 11 ด้าน ซึ่งนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่

1) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

2) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล

3) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ซึ่งภายหลังจากการแถลงนโยบายรัฐบาล และการประกาศดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ ประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวทางในการ ดำเนินการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการเข้าถึง และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ด้วยการอาศัยแนวนโยบายดังกล่าวในการจัดทำยุทธศาสตร์การทำงาน 20 ปี

ของกระทรวงวัฒนธรรม³⁵ โดยกำหนดกรอบว่า ภายใน 20 ปี วัฒนธรรมไทยเข้มแข็งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคน สังคมและประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งมีจุดเน้นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปเพื่อการพัฒนาเครือข่ายด้านศิลปะและวัฒนธรรม ใน 4 แนวทาง ได้แก่

- 1) ปฏิรูประบบค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย
- 2) ปฏิรูปศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อสร้างคุณค่าสังคม และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประเทศ
- 3) ปฏิรูปกฎหมายด้านวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบันและเอื้อต่อการดำเนินงานวัฒนธรรม
- 4) ปฏิรูปการเปิดพื้นที่ ส่งเสริมความเสมอภาคและโอกาสในการเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมของประชาชน

จากวิสัยทัศน์ และนโยบายข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สภาวัฒนธรรมควรใช้โอกาสในการปฏิรูปดำเนินการนำแนวทางดังกล่าว ทั้ง 4 ประการมาประยุกต์ในการทบทวนผลการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม เพื่ออาศัยกลไกดังกล่าวในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมในลำดับต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ คือ กระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเครือข่ายสภาวัฒนธรรม ประกอบด้วย องค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อระดมความเห็นในการพัฒนาการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมต่อไป

2.8.3 แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550 – 2559

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559 มีเป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนาสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงทางวัฒนธรรม คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Unity in Diversity) มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถดำรงภูมิปัญญาของสังคมไทย ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแสดงถึงการมีภูมิคุ้มกัน และสามารถดำรงตนได้อย่างมีเหตุ มีผล พอดี พอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน สืบไป

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแผนแม่บทสำคัญในการเป็นเครื่องมือกำกับและติดตามการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมในการสนับสนุนบทบาทการทำงานของสภาวัฒนธรรม โดยอาศัยแนวคิดการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และการหลอมรวมความหลากหลายทาง

³⁵ กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคและสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, *ระเบียบวาระการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม ครั้งที่ 1/2559*, นำเสนอในการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรม, ณ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559.

วัฒนธรรมให้คนไทยมีความรู้รักสามัคคี โดยกลไกสภาวัฒนธรรมจะเป็นแกนกลางในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว และแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ จะเป็นเครื่องมือสำคัญอีกชิ้นหนึ่งในการนำไปสู่การยกร่างยุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรม และการพัฒนาสภาวัฒนธรรม ซึ่งในอนาคตหากมีการปฏิรูปหรือปรับปรุงการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม จะได้นำผลการดำเนินงานตลอด 10 ปีที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบงานสภาวัฒนธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการจัดแจ้งเป็นเครื่องข่ายทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกหวงแหน ปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมผ่านสภาวัฒนธรรมต่อไป

บทที่ 3

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

3.1 ผลการศึกษา

จากการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ข้าราชการ และประธานสภาวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยใช้คำถามปลายเปิด มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ และข้อคำถามของการศึกษา ดังต่อไปนี้

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมมีรูปแบบการดำเนินงาน/การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านคิดว่าที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมมีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่น่าพึงพอใจหรือไม่ มีประเด็นใดบ้างที่น่าสนใจ
3. ท่านคิดว่าที่ผ่านมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด อย่างไร
4. ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมควรมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ในประเด็นใดบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 คือ	นางสุนันทา มิตรงาม
รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ³⁶
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 คือ	นางสาววราพรพรณ ชัยชนะศิริ
ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรม
ส่วนภูมิภาคและสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
รักษาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเครือข่ายและชุมชน ³⁷

³⁶ สุนันทา มิตรงาม, สัมภาษณ์โดยศิริพงษ์ อริยสุนทร, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 3 มิถุนายน 2559.

³⁷ วราพรพรณ ชัยชนะศิริ, สัมภาษณ์โดยศิริพงษ์ อริยสุนทร, กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 29 พฤษภาคม 2559.

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 คือ	นายอำนาจ จั่นเงิน ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ³⁸
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 คือ	นายน์ทธี พุคยาภรณ์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ³⁹
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 คือ	นายจตุพล หน่อแก้ว นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคและ สภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ⁴⁰

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ 1 : ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมมีรูปแบบการดำเนินงาน/การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นางสาวสุนันทา มิตรงาม ได้แสดงความคิดเห็นว่า สภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวง พ.ศ. 2555 ส่งผลให้สภาวัฒนธรรมแยกออกจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งเมื่อสภาวัฒนธรรมแยกออกจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งการทำงานที่มันจะขับเคลื่อนได้ดีขึ้นอยู่กับ “เลขานุการ” สำคัญมาก ดังนั้นถ้าสภาวัฒนธรรมไหนมีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับตัวเลขานุการ ถ้าสภาไหนไม่มีฝ่ายเลขานุการที่เข้มแข็ง ก็จะอ่อนเปลี้ยเพลียแรง การทำงานก็จะมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอีกประการหนึ่งประธานสภาวัฒนธรรมค่อนข้างจะมีอาวุโสกันเยอะมากในหลายจังหวัด โอกาสที่ท่านจะมาทำงานเอง คิดเอง ทำโน่นทำนี่เอง จะไม่ค่อยมีบทบาทเท่าที่ควร

ถ้าสภาวัฒนธรรมจะแข็งแรงขึ้น มันต้องไปที่ตัวสภาวัฒนธรรมเอง ตัวองค์กร คือประธาน และคณะกรรมการต้องตื่นตัว สนใจ และทำงานเองให้มากขึ้น สภาวัฒนธรรมถึงจะหลุดออกจากกรอบระบบราชการได้ เพราะถ้าเมื่อไหร่ถ้าคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมยังพึ่งพิงอยู่กับ

³⁸ อำนาจ จั่นเงิน, สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร, สำนักพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 25 พฤษภาคม 2559.

³⁹ น์ทธี พุคยาภรณ์, สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร, สำนักพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 25 พฤษภาคม 2559.

⁴⁰ จตุพล หน่อแก้ว, สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร, กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 24 พฤษภาคม 2559.

กรอบราชการ สภาวัฒนธรรมก็จะไม่หลุดออกจากกรอบราชการได้ เพราะว่าโดยองค์กรและศักยภาพของสภาวัฒนธรรม จริง ๆ แล้วมันยังไม่เข้มแข็งขนาดที่เราคาดหวังเอาไว้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 นางสาววราพรรณ ชัยชนะศิริ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมา หลังจากพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวง พ.ศ. 2555 ส่งผลให้ สภาวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแยกออกจากกัน หลังจากที่ผ่านมา 3 ปีของการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมจะเห็นได้ว่า สภาวัฒนธรรมจังหวัดไหนที่มีสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นเลขานุการสภาวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมนั้นจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกประการหนึ่ง ถ้าสภาวัฒนธรรมใดมีนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออดีตผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นประธานสภา สภานั้นก็มีความเข้มแข็งและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าสภาวัฒนธรรมที่ได้บุคคลทั่วไปมาเป็นประธานสภาซึ่งอาจจะไม่มีไม้ไม่มีมือ ไม่มีแขนขา ก็จะทำให้สภาวัฒนธรรมนั้น ด้อยคุณภาพลงไป

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้มีหนังสือขอความร่วมมือไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศดำเนินการจัดแจ้งการเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม เพื่อให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สามารถร่วมเป็นคณะกรรมการและร่วมทำงานกับสภาวัฒนธรรมได้ ซึ่งในพื้นที่สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเป็นเพียงที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการ ก็สามารถช่วยงานสภาวัฒนธรรมได้

ในเรื่องวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม 3 ปี นั้นเร็วเกินไป ควรจะปรับเพิ่มเป็น 4 ปี ซึ่งที่ผ่านมาพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้คนทำงานวัฒนธรรม ส่วนตัวเห็นว่ายังไม่ควรแก้ไขพระราชบัญญัติ แต่ต้องแก้ไขกฎกระทรวง เพราะการดำเนินงานตามกฎกระทรวงเกิดปัญหา เช่น เรื่องวาระการดำรงตำแหน่ง ตัวเลขานุการ และการลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ซึ่งในบางพื้นที่ ประธานสภา วัฒนธรรมเป็นข้าราชการระดับสูง เป็นคหบดี เป็นนักการเมือง ดังนั้น ผู้ลงนามควรจะเป็นระดับ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง จะเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 นายอำนาจ จันเงิน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้มีการกำหนดบทบาทของสภาวัฒนธรรม ตามกฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมา สภาวัฒนธรรมได้ดำเนินการตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในขณะนี้ สภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กำลังจะเสนอคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเห็นชอบ ให้ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัดเข้าร่วมประชุมกรรมการจังหวัด หรือประชุมหัวหน้าส่วน ราชการประจำจังหวัด รวมทั้งผลักดันให้ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ ร่วมภาครัฐและภาคเอกชนจังหวัด (กรอ.) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานสภาวัฒนธรรม อย่างหลากหลาย และเป็นการสร้างเครือข่ายให้แก่สภาวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดผลสะท้อนไปถึง สภาวัฒนธรรมตำบล ในการเป็นเครือข่ายสภาวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งต่อไป

ส่วนตัวมองว่า การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ยังไม่มีประสิทธิภาพ สืบเนื่องจากตามโครงสร้างสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทยจะให้กลุ่มจังหวัดเลือกผู้แทน 1 คน เพื่อจะมาเลือกประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งหลังจากเลือกตั้งแล้ว คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจะแยกย้ายกันไปในแต่ละจังหวัดของตนเอง เช่น เจริญญิก้อยจันทบุรี รองประธาน อยู่เลย ลำปาง ภูเก็ต ทำให้การบริหารจัดการไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งจำเป็นต้องปรับโครงสร้างสภาวัฒนธรรมใหม่ รวมทั้งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมควรจะเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เนื่องจากที่ผ่านมาการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะมีข้าราชการของกรมดูแลสภาวัฒนธรรมทั่วประเทศ เพียง 4 - 5 คน ซึ่งถือเป็นกลุ่มงานขนาดเล็กมาก และไม่สามารถที่จะกำกับดูแลสภาวัฒนธรรมได้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้ ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมควรจะปรับปรุงในส่วนนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมเกิดประสิทธิภาพ เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยมีสภาวัฒนธรรมเป็นผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งดังกล่าว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 นายนิติ พุคยาภรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพของสภาวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับคนที่มาเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องการมีตำแหน่ง อยากจะเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรม แต่เมื่อมาเป็นสภาวัฒนธรรมแล้วไม่มีเวลาให้กับสภาวัฒนธรรม กรรมการหลายคนจะมีหัวโขนหลายหัว ซึ่งคนส่วนน้อยจะเห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรมมาก่อนงานด้านอื่น ๆ ดังนั้น สภาวัฒนธรรมจึงไม่เกิดประสิทธิภาพเพราะ “คน”

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 นายจตุพล หน่อแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นว่า การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องคืออยู่แล้ว เพราะกฎหมายตัวนี้มีเจตนารมณ์ที่คืออยู่แล้วกับพื้นที่ เพราะเป็นการให้โอกาสและให้สิทธิแก่ภาคประชาชนในการดำเนินงานด้วยตนเอง กฎหมายได้ให้การรับรองสิทธิของประชาชน เพราะเราเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน เปรียบเสมือนการสร้างบ้าน ที่ประชาชนมีหน้าที่สร้างบ้าน ขุดหลุมลงเสาบ้าน แต่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมทำหน้าที่เพียงคนออกเลขที่บ้าน บ้านที่สร้างใหม่จะให้สมบูรณ์แบบคงเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการบริหารจัดการหรือจัดตั้งจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป การบริหารจัดการจึงยังไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเราให้สภาวัฒนธรรมเขายืนด้วยตนเอง และหลายจังหวัดก็จะมาพึ่งพิงกับระบบราชการผ่านสำนักงานวัฒนธรรมเช่นเดียวกับสภาวัฒนธรรมก่อนมีพระราชบัญญัติฯ แต่ถ้าประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดใดที่มีบารมี มีอำนาจ เขาก็จะมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม หรือจังหวัดเลย งานทางวัฒนธรรมหลายงานจัดได้ยิ่งใหญ่กว่าที่รัฐบาลจัดด้วยซ้ำ เช่น ที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ในระดับจังหวัดประธานสภาวัฒนธรรมจะมีบทบาทสูงมาก

ในส่วนของสภาวัฒนธรรมระดับอำเภอ มีการขับเคลื่อนการทำงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าสภาวัฒนธรรมอำเภอใดสามารถบูรณาการงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้ดี งานวัฒนธรรมพื้นที่จะออกมาได้มีประสิทธิภาพ และสำหรับในระดับตำบลส่วนใหญ่ ตั้งขึ้นมาแล้วก็ยังไม่ได้มีการขับเคลื่อนนโยบาย หรือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานในพื้นที่ที่ดี ดังนั้น โดยส่วนใหญ่การทำงานจะขึ้นกับตัวบุคคล ถ้าเจอคนที่มีประสิทธิภาพ งานก็จะออกมามีประสิทธิภาพ

คำถามข้อที่ 2 : ท่านคิดว่าที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมมีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ และเป็นที่น่าพึงพอใจหรือไม่ มีประเด็นใดบ้างที่น่าสนใจ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นางสาวนันทา มิตรงาม ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประเมินยากมากว่าสภาวัฒนธรรมประสบความสำเร็จมากน้อยเท่าใด เพราะยังไม่ได้ลงมือสำรวจเป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่ที่ผ่านมารวมส่งเสริมวัฒนธรรมได้ดำเนินการยกย่องสภาวัฒนธรรมดีเด่น ซึ่งจากจำนวนสภาวัฒนธรรมที่ผ่านเกณฑ์เข้ามามีจำนวนน้อยมาก ซึ่งเป็นข้อมูลยืนยันได้เลยว่าสภาวัฒนธรรมไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จนั้น สืบเนื่องจากเป็นไปตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2555 ที่กำหนดให้เลขานุการสภาวัฒนธรรมจะเป็นใครก็ได้ แต่สมัยก่อนการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมจะผูกพันกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และวัฒนธรรมจังหวัดหรือผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามาเป็นเลขานุการสภาวัฒนธรรมเต็มตัว และเมื่อกฎกระทรวงกำหนดเช่นนี้ การเลือกเลขานุการจึงเป็นไปตามข้อตกลงของแต่ละที่ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ

อีกประการหนึ่งคือในเรื่องงบประมาณ ถ้ากรมส่งเสริมวัฒนธรรมมีงบประมาณจัดสรรไปให้สภาวัฒนธรรมที่เพียงพอ สภาวัฒนธรรมก็จะสามารถดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ได้ ซึ่งถ้าหากงบประมาณไม่เพียงพอ และสภาวัฒนธรรมไม่สามารถระดมเงินจากหน่วยงานอื่นได้ ก็ทำให้สภาวัฒนธรรมไม่ประสบความสำเร็จเช่นกัน

จากการติดตามลงพื้นที่บทบาทของสภาวัฒนธรรมจะมุ่งเน้นไปในเรื่องการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณี ศิลปวัฒนธรรม แต่หน้าที่ที่อยากเห็นจริง ๆ คือ อยากให้สภาวัฒนธรรมเป็นคลังสมอง คลังภูมิปัญญาของจังหวัด สภาวัฒนธรรมจะต้องออกมาชี้แนะ ทักท้วง ท้วงติง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง หรือเหตุการณ์ที่กระทบต่อศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นสภาวัฒนธรรมจึงสมควรออกมาพูด ดังที่เราบอกว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน ถ้าประชาชน คือ “สภาวัฒนธรรม” ออกมาพูด ออกมามีบทบาท ถ้าประชาชนด้วยกันออกมาพูดกันเอง จะดูมีพลังมากกว่าภาครัฐออกมาพูด

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 นางสาววราพรรณ ชัยชนะศิริ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมมีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จกว่าร้อยละ 75 สืบเนื่องจากการติดตามข่าวสารที่ผ่านมา จะเห็นว่าสภาวัฒนธรรมหลาย ๆ พื้นที่เริ่มลุกขึ้นมาเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เช่น การณรงค์แต่งกายเข้าวัด ด้วยการติดป้ายเชิญชวนให้คนไทยแต่งกายเข้าวัดตามหลักคนไทย ไม่โป๊ ไม่เปลือย ซึ่งหลาย ๆ จังหวัดในทุกภูมิภาคสามารถทำได้อย่างดี

ในด้านงบประมาณสภาวัฒนธรรม ถ้ามองในภาพรวมจะเห็นว่าเยอะ แต่สืบเนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบันการจัดสรรงบประมาณให้แก่สภาวัฒนธรรม ลงไปถึงระดับตำบล ส่งผลให้งบประมาณของแต่ละสภาวัฒนธรรมจะได้รับถือน้อย แต่ถ้าสภาวัฒนธรรมมีนักการเมืองเข้าไปบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมนั้นจะสามารถบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมได้ดี โดยกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และหลาย ๆ พื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากท้องถิ่น ดังนั้น การที่นักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมถือเป็นสิ่งที่ดี เพราะวัฒนธรรมเป็นของทุกคน นักการเมืองก็ควรจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยเช่นกัน เพราะนักการเมืองสวมหมวก 2 ใบ ใบหนึ่งคือนักการเมือง อีกใบหนึ่งคือในฐานะประชาชน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และทุกคนเป็นคนไทยมีหน้าที่ต้องช่วยกันรักษาศิลปวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 นายอำนาจ จันเงิน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมยังไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน สืบเนื่องจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมไม่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ทั้งในแง่ของงบประมาณ และการพัฒนาเครือข่ายของสภาวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเวลาเลือกตั้งสภาวัฒนธรรม หรือจัดแจงเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรมมิได้จัดสรรงบประมาณด้านการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจ และไม่ทราบการดำเนินงาน เมื่อประชาชนไม่เข้ามาจัดแจงเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมไม่เกิด เมื่อไม่เกิดงานก็ไม่สามารถบรรลุผลเป็นรูปธรรมได้

นอกจากนี้ ในเรื่องการให้ความสำคัญแก่สภาวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรมควรเปิดโอกาสให้สภาวัฒนธรรมร่วมเป็นกรรมการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติ เพราะที่ผ่านมาการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติมักจะเป็นการคัดเลือกจากส่วนกลาง ไม่เปิดโอกาสให้สภาวัฒนธรรมในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสานงานวัฒนธรรม ได้คัดเลือกและเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมหรือสมควรเป็นศิลปินแห่งชาติให้แก่คณะกรรมการคัดเลือกต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 นายนิติ พุคยาภรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในด้านผลการดำเนินงานขอให้คะแนนร้อยละ 65 เพราะปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดจากคน งานสภาวัฒนธรรมเป็นงานจิตอาสา ไม่มีเงินทอง ไม่มีเบี้ยเลี้ยง ไม่มีเบี้ยประชุม คนที่มาทำงานสภาวัฒนธรรม

ต้องเสียสละเวลา คนส่วนใหญ่นิยมไปเป็นผู้พิพากษาสมทบ มีเครื่องแบบปกติขาว มีเบี้ยเลี้ยง เบี้ยประชุม ผู้คนสรรเสริญเป็น “ท่าน” ทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีเกียรติยศมากกว่าการเป็น สภาวัฒนธรรม เพราะสภาวัฒนธรรมไม่มีสิ่งเหล่านั้นเลย แม้แต่เครื่องอิสริยาภรณ์ก็ไม่มี การทำงาน สภาวัฒนธรรมมาก็ปีก็ไม่ได้อะไร

นอกจากนี้ สำนักงานวัฒนธรรมยังคงต้องดำเนินการให้การสนับสนุนบทบาทของ สภาวัฒนธรรมเหมือนเดิม หากไม่มีสภาวัฒนธรรม งานวัฒนธรรมในพื้นที่ก็จะไม่เกิดการกระตุ้น หรือการส่งเสริม หรือรู้ซึ่งถึงวัฒนธรรมเชิงลึก ส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นองค์กรกลไก ทางกฎหมายที่จะต้องให้การสนับสนุนต่อไป หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่ง งานวัฒนธรรมก็ไม่สามารถ เดินไปได้ ดังนั้น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรม ต้องดำเนินกิจกรรมไปด้วย ช่วยกันประชาสัมพันธ์งานสภาวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 นายจตุพล หน่อแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมา สภาวัฒนธรรมมีผลการดำเนินงานที่พึงพอใจหรือไม่ มันอยู่ที่มุมมองในแต่ละมุมมอง เพราะหากเรามอง ในมุมมองของภาคราชการเราอาจจะมองว่าไม่ประสบความสำเร็จ เพราะอาจจะมองจากสถิติ หรือ ประสิทธิภาพในมิติของภาคราชการที่มองว่าบางพื้นที่จัดตั้งขึ้นมาแต่ไม่มีผลงาน แต่ที่จริงแล้ว หากเรามองในแง่ของประชาชน เราต้องยอมรับว่าพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ให้ความสำคัญกับประชาชนอย่างยิ่ง โดยการให้สิทธิประชาชนรวมตัวกันเป็นสภาวัฒนธรรมปกป้อง อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมในพื้นที่ และด้วยเหตุนี้เองก็มีสภาวัฒนธรรมหลายพื้นที่สามารถจัดกิจกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผมมองว่าสภาวัฒนธรรมไม่ต้องตั้งให้เยอะ เพราะกฎหมายกำหนดแค่ “อาจมี” ไม่ใช่ “ต้องมี” ที่ผ่านมาหลายจังหวัดเขาสามารถทำงานได้เป็นที่พึงพอใจโดยไม่ได้พึ่งพิง กับกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเลย ในหลายจังหวัดนี้การเอื้อมมาดำรงตำแหน่งประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัด สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการรวมตัวชาวบ้าน ประชาชนมาร่วม จัดกิจกรรมโดยภาคประชาชนอย่างแท้จริง งานบางงานจัดได้ดีกว่าการจัดงานในระดับกระทรวง หรือ ระดับภาคด้วยซ้ำ

คำถามข้อที่ 3 : ท่านคิดว่าที่ผ่านมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและ บริหารจัดการสภาวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด อย่างไร

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นางสุนันทา มิตรงาม ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนรู้จัก สภาวัฒนธรรมน้อยมาก ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาเรายังไม่ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปรู้จัก สภาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เมื่อไม่เป็นที่รู้จัก การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ก็ไม่ปรากฏหรือปรากฏ แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 นางสาววราพรรณ ชัยชนะศิริ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมอาจไม่ได้เป็นที่รับรู้จากภาคประชาชนโดยทั่วไป เราจะเห็นว่าคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมบางพื้นที่เป็นผู้สูงอายุทั้งนั้นที่หลังจากเกษียณอายุแล้วเข้ามาทำงาน เพราะกลุ่มบุคคลเหล่านี้รู้ว่าการทรงวัฒนธรรมจะมีการเปิดรับให้บุคคลที่มีความสนใจงานวัฒนธรรมมาทำ เหมือนกับการรวมตัวกันของผู้สูงอายุในบางพื้นที่ แต่ในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการเปิดโอกาสให้รองประธานสภาเด็กและเยาวชน เข้ามาใช้สิทธิ ใช้เสียง และแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม ในยุคนี้เป็นยุคดิจิทัล เราต้องตามกระแสโลกให้ทัน ถ้าเรายังคงดำเนินการตามรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม สภาวัฒนธรรมจะไปไม่รอด

ส่วนหนึ่งที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมช่วยผลักดันคือ ทำอย่างไรให้พื้นที่ที่ได้รับรู้ว่ามีสภาวัฒนธรรมเกิดขึ้น ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจึงได้มีหนังสือแจ้งไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศว่าสภาวัฒนธรรมได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายแล้ว รวมทั้งดำเนินการลงนาม MOU ร่วมกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ซึ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตาม MOU ก็จะทำให้สภาวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักของประชาชนมากยิ่งขึ้น และขณะนี้เกิดปัญหาในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะถูกสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเรียกเงินคืน ซึ่งสภาวัฒนธรรมไม่เข้าใจระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณของราชการ เช่น การเบิกค่าจตุปัจจัยไทยธรรม และการใช้งบประมาณสูงเกินกว่าราคาของราชการ ดังนั้นเราเน้นย้ำเสมอว่าการที่สภาวัฒนธรรมได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานใด ให้ใช้ระเบียบของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นหลักในการเบิกจ่าย เพื่อให้การเบิกจ่ายถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 นายอานวย จันเงิน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนไม่รู้จักสภาวัฒนธรรม สืบเนื่องจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมในฐานะภาครัฐมิได้ประชาสัมพันธ์สภาวัฒนธรรมหรือการเลือกตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมให้เป็นที่หลากหลาย เข้าถึงประชาชนอย่างจริงจัง รวมทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม ภาครัฐมักจะทำเนิการจัดจ้างผู้ประกอบการออแกไนเซอร์เป็นผู้รับจ้างจัดกิจกรรม ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเห็นผลดีต่อประชาชน รายได้เหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์เพียงแคแก่คนบางกลุ่ม บางคน มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน หากเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน ก็ควรจัดสรรงบประมาณผ่านกลไกสภาวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 นายนที พุคยาภรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในส่วนใหญ่ของคนของจังหวัดนครสวรรค์ไม่ได้เห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรมมากนัก เพราะคนพื้นเพจะเป็นคนจีนจะสนใจเฉพาะงานประเพณีของเชื้อชาติจีน ซึ่งสภาวัฒนธรรมพยายามประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจว่าประเพณี งานต่าง ๆ นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั่นเอง ถ้าคนเห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรมแล้ว งานวัฒนธรรมก็จะเดินหน้าไปได้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 นายจตุพล หน่อแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นว่า การจดทะเบียนเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม มีเครือข่ายมาจดทะเบียน 20,000 กว่าองค์กร รวมสมาชิกสภาวัฒนธรรมทั่วประเทศประมาณ 700,000 กว่าคน และถูกคัดเลือกมาเป็นกรรมการ 400,000 กว่าคน เราจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัดครบทั้ง 76 จังหวัด 878 อำเภอ และในระดับตำบล 6,923 ตำบล ซึ่งตัวเลขนี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจ ความตื่นตัวของประชาชนอย่างจริงจัง แต่สภาวัฒนธรรมตำบลจะรวมตัวจัดตั้งขึ้นมาแต่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง แต่สำหรับความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรมของสภาวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ จะเกิดจากความร่วมมือ ร่วมทุนจากประชาชนในพื้นที่เอง เพราะกรมส่งเสริมวัฒนธรรมอุดหนุนเงินเพียงค่าบริหารจัดการอำเภอละ 2,500 บาท อำเภอละ 8,000 บาท เท่านั้น ซึ่งให้เห็นว่าประชาชนได้ให้ความสำคัญและร่วมลงแรง ลงเงิน ลงสติปัญญา ในการดำเนินกิจกรรม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ในเรื่องการรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งกรรมการสภาวัฒนธรรมใหม่หลายคนจะไม่รู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ เราจึงต้องพัฒนาการดำเนินงานเขาต่อไป

คำถามข้อที่ 4 : ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมควรมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ในประเด็นใดบ้าง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นางสุนันทา มิตรวงาม ได้แสดงความคิดเห็นว่า 1) กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องทำยุทธศาสตร์ ทำกลยุทธ์เพื่อให้สภาวัฒนธรรมเข้มแข็งขึ้นมาให้ได้ 2) สภาวัฒนธรรมจะต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในสภาวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะคณะกรรมการในปัจจุบันสูงอายุมาก โอกาสที่คณะกรรมการเหล่านี้จะมาทำงานแทบไม่มี ดังนั้น การเลือกตั้งสภาวัฒนธรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นหลังจากนี้ ควรจะมีคนหนุ่มสาวเข้ามามากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น งานสภาวัฒนธรรมเป็นงานจิตอาสา ก็ได้แต่หวังว่าจะมีคนจำนวนหนึ่งที่รักวัฒนธรรม และพร้อมจะเข้ามาช่วยดูแลวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ให้อยู่รอด

ในเรื่องเงินค่าตอบแทน ตามกฎหมายกำหนดว่าสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคเอกชน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่เราตั้งสภาวัฒนธรรมตามกฎหมายฉบับนี้ คือ อยากให้งานนี้เกิดขึ้นมาจากใจของประชาชนที่เข้าจะร่วมมือร่วมใจกัน หลักการแรกคือ สภาวัฒนธรรมจะอยู่ได้ด้วยตัวเอง ระดมทรัพยากร ระดมทุน มาบริหารจัดการกันเอง และประการถัดมา คือ ทางราชการเองก็ไม่ควรให้สภาวัฒนธรรมเดินไปเอง ทิ้งไปเลย ถ้าสภาวัฒนธรรมมีโครงการดี ๆ นำเสนอโครงการที่คิดแล้วว่าเป็นเหตุเป็นผล ชี้นำสังคมที่ดี ทางราชการก็ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้สภาวัฒนธรรมจะทำงานไปได้ ซึ่งที่ผ่านมากรมส่งเสริมวัฒนธรรมก็ให้การสนับสนุนแต่เนื่องจากเราย่อยสภาไปเยอะมาก

ในเรื่องความเข้มแข็งของสภาวัฒนธรรม เราไม่ควรไปกำหนดที่ตัวปริมาณว่าจะต้องตั้งให้ครบทุกอำเภอ และทุกตำบล เพียงแต่ถ้าสภาวัฒนธรรมไหนพร้อมจริง มีการมุ่งมั่นในการทำงาน

จริง ๆ แล้วกรมก็เลือกที่จะสนับสนุนสภาวัฒนธรรมนั้น ๆ เขาแข็งแรง มันจะได้ผลมากกว่าที่เราเอาเงินงบประมาณไปหว่านทั่ว ๆ และถ้าสภาวัฒนธรรมไหนแข็งแรง เราก็จะสามารถช่วยเหลือเรื่องงบประมาณให้มากขึ้น เพื่อให้สภาอยู่รอดได้

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 นางสาววราพรรณ ชัยชนะศิริ ได้แสดงความคิดเห็นว่า สภาวัฒนธรรมน่าจะมีการจำกัดอายุเกษียณของผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ไม่ควรเกิน 70 – 75 ปี เพราะสุขภาพของบุคคลจะไม่เอื้ออำนวยในการทำหน้าที่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม โดยผู้สูงอายุที่มีอายุเกินควรจะอยู่ในฐานะที่ปรึกษาให้แก่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมต่อไป แต่ที่ผ่านมาก็มีประธานสภาวัฒนธรรมหลายท่านที่มีอายุมากและยังทำงานได้ดี เช่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร อายุ 89 ปี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย อายุ 84 ปี ท่านยังเป็นศูนย์รวมความรู้ วัฒนธรรม เป็นครูภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งแนวความคิดของท่านเหล่านี้ยังมีประโยชน์ในงานวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ควรมีการส่งไม้ไฟลัดใบไปให้แก่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้องค์ความรู้ต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป

นอกจากนี้ สภาวัฒนธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเองในแต่ละตำแหน่งเท่าที่ควร โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องมีการจัดทำคู่มือ หรือแนวทาง โดยประชุมร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรม เพราะที่ผ่านมารกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจัดทำคู่มือเฉพาะตัวประธาน เลขานุการ และเหรัญญิกเท่านั้น ทำให้ตำแหน่งอื่น ๆ ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง

อีกประการหนึ่ง สภาวัฒนธรรมจะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่จะต้องดำเนินการ แต่ที่ผ่านมามีติดขัดเรื่องงบประมาณ เนื่องจากใน 3 – 4 ปีงบประมาณที่ผ่านมา เมื่อเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณไป ก็ได้รับการอนุมัติงบประมาณไม่เป็นไปตามที่ขอรับการจัดสรร และสำหรับตาม Function การของงบประมาณ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเคยเชิญสำนักงานงบประมาณไปลงพื้นที่เพื่อดูงานของสภาวัฒนธรรมในหลายโอกาส ซึ่งภาคประชาชนก็หวังว่าจะได้รับการจัดสรรจากภาครัฐเพื่อเป็นเพียงเชื้อไฟไปเติมให้กับเขาเพียงตำบลละ 10,000 บาท นอกจากนี้ สืบเนื่องจากคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมหลายคนจะสวมหมวกหลายใบ เช่น เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรม กรรมการสภาเกษตรกร และกรรมการสภาอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดกรณีเปรียบเทียบระหว่างสภาภาคประชาชนในกำกับของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรมดำเนินการสร้างแรงจูงใจให้แก่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม โดยการเชิญศาสตราจารย์วิมลวรรณ จันทนะพะลีน ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ออกแบบเข็มสภาวัฒนธรรม เพื่อมอบให้แก่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ซึ่งใช้นาแนวคิดในการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมซึ่งมีจุดเริ่มต้นมาจากประชาชน รวมตัวเป็นองค์กรภาคเอกชนภายใต้การกำกับกระทรวงวัฒนธรรม จึงออกแบบเข็มโดยนำลายกระจังตาอ้อย

มารายล้อมอยู่รอบบุษบกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และประทับตำแหน่งด้านหลังเขมร นอกจากนี้ ได้ดำเนินการเสนอชื่อประธานสภาวัฒนธรรมเพื่อขอรับพระราชทาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดิเรกคุณาภรณ์ ซึ่งเป็นที่น่ายินดีว่าเป็นปี 2559 มีผู้ได้รับพระราชทาน จำนวน 22 คน จึงจะทำให้ กรรมการสภาวัฒนธรรมเกิดความภาคภูมิใจและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานได้ด้วย

ในประเด็นสุดท้าย คือ การแก้ไขกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 ซึ่งในกฎกระทรวงฯ ระบุว่า เครื่องข่ายทางวัฒนธรรมอย่างน้อย 2 เครือข่าย อาจจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลขึ้นได้ สภาวัฒนธรรม ตำบลประกอบด้วย ประธานสภาวัฒนธรรมคนหนึ่งและคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมไม่เกิน 20 คน รวมไม่เกิน 21 คน ซึ่งส่วนตัวยังมองว่าเป็นโครงสร้างที่ใหญ่มาก และเมื่อไปในระดับอำเภอ กฎกระทรวง ระบุว่าให้ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลและคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบล ประธาน สภาวัฒนธรรมเทศบาลและคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมเทศบาล และเครือข่ายสภาวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในอำเภอเป็นสมาชิกสภาวัฒนธรรมอำเภอโดยตำแหน่ง ซึ่งสมควรจะปรับให้ประธานสภา วัฒนธรรมตำบลไปเป็นสมาชิกสภาวัฒนธรรมอำเภอโดยตำแหน่ง เพื่อจะให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาซึ่งประธานและคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภออย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งควรปรับเปลี่ยนให้ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอทุกอำเภอ เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรม จังหวัด โดยอัตโนมัติด้วย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 นายอานวย จั่นเงิน ได้แสดงความคิดเห็นว่า สภาวัฒนธรรมจะต้อง ปรับปรุงหลายเรื่อง ได้แก่

- 1) โครงสร้าง
- 2) กฎหมาย
- 3) กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะต้องตั้งสำนักขึ้นมาสนับสนุนภารกิจของสภาวัฒนธรรม
- 4) จัดปฐมนิเทศสภาวัฒนธรรม
- 5) พัฒนาผู้บริหารงานสภาวัฒนธรรมทุกระดับ
- 6) ต้องจัดขยายเครือข่ายสภาวัฒนธรรมให้กว้างขวาง
- 7) ต้องจัดให้มีการประชาสัมพันธ์
- 8) ปรับปรุงการทำงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ

ในมุมมองเรื่องการกำหนดให้สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคเอกชนในกำกับ ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมนั้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรมไม่ควรจะกำกับดูแลสภาวัฒนธรรม เพราะงานวัฒนธรรมเป็นของประชาชน ไม่ใช่ของราชการ ถ้าราชการมากำกับดูแลสภาวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมก็จะไม่ใช่ของประชาชน ถ้าไม่มีกระทรวงวัฒนธรรมวัฒนธรรมก็ยังมีอยู่ได้ ตอนนี

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย ก็ดำเนินงานวัฒนธรรมไปทำกันแล้ว ดังนั้น สภาวัฒนธรรมต้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์บทบาทของตนเองว่ามีตัวตนอยู่ และทำหน้าที่อย่างไร เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ชื่อนิตยสารหนังสือพิมพ์ ผ่านโรงภาพยนตร์ เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 นายนิติ พุคยาภรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างยิ่ง คือ ในด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยกระทรวงวัฒนธรรมควรจะสนับสนุนงบประมาณให้แก่สภาวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น จังหวัดนครสวรรค์ ถูกจัดเป็นสภาวัฒนธรรมระดับกลาง ได้รับงบประมาณอุดหนุนเพียงปีละ 30,000 บาท ทำให้ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม เพียงแค่ค่าน้ำมันรถ หรือค่าบริหารจัดการของกรรมการสภาวัฒนธรรมในการประชุมครั้งเดียวก็ไม่เพียงพอแล้ว นอกจากนี้ เมื่อมีนโยบายให้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ก็จะขอความร่วมมือให้สภาวัฒนธรรมเป็นผู้จัดกิจกรรม แต่สภาวัฒนธรรมก็ไม่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณกลับไปสนับสนุนให้แก่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานก็ไม่ได้มาปรึกษาหารือหรือให้สภาวัฒนธรรมได้ดำเนินการ จึงทำให้สภาวัฒนธรรมไม่เกิดผลการดำเนินงานที่น่าพึงพอใจ

นอกจากนี้ ในด้านการพัฒนาคน เราต้องใช้เวลาอีกมากเพื่อให้คนได้รู้สึกภูมิใจ รู้สึกหวงแหน รู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของเขาอย่างจริงจัง เมื่อคนรู้สึกว่าเป็นของเขา เขาก็จะมาทำงานวัฒนธรรม มาช่วยงานด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม มาทำสภาวัฒนธรรม เพราะงานสภาวัฒนธรรมเป็นงานจิตอาสา ไม่มีผลประโยชน์ ไม่มีค่าตอบแทน ไม่มีค่าน้ำมันรถ พวกเราต้องช่วยกันระดมทุนทรัพย์ และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วยตัวของกรรมการสภาวัฒนธรรมเอง

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 นายจตุพล หน่อแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นว่า เราต้องพัฒนาศักยภาพการทำงานของสภาวัฒนธรรม บางคนมาเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมแต่ไม่รู้จักรักวัฒนธรรมของพื้นที่ของตนเองอย่างแท้จริง ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมเพื่อทำอะไร รู้แต่ว่ามาจดแจ้งเป็นเครือข่ายสภาวัฒนธรรม

เราต้องแนะนำและอบรมในด้านการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม มิใช่รอรับเงินสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเท่านั้น เราต้องเร่งสร้างความเข้าใจให้กับสภาวัฒนธรรมใหม่ ให้เขาได้รู้จักตัวเขา และทำหน้าที่เขาให้ได้

นอกจากนี้ มีความเห็นว่า สภาวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องภารกิจกรมยิ่งใหญ่ จัดกิจกรรมที่แกรนด์ สภาวัฒนธรรมต้องเป็นองค์กรที่เฝ้าระวังวัฒนธรรมในพื้นที่ อนุรักษ์ พื้นฟู วัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหาย รวมทั้งต้องเป็นองค์กรแรกที่เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมแล้ว ทุกคนต้องนึกถึง ไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการ นักเรียน หรือนักศึกษา ถ้าจะเสาะแสวงหาความรู้ในวัฒนธรรมพื้นที่ใด สภาวัฒนธรรมจะสามารถเป็นองค์กรที่ชี้ได้ว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมคืออะไร และเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริง

ถ้าไม่มีสภาวัฒนธรรม วัฒนธรรมในพื้นที่อาจจะลบเลือนหายไป เพราะไม่มีศูนย์รวม คนที่จะมาสนใจในการอนุรักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเฝ้าระวังในพื้นที่ เหมือนในปัจจุบัน อย่างน้อย กฎหมายฉบับนี้ได้รับสิทธิของประชาชนในการรักษาวัฒนธรรมของตนเองได้

กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้จำกัดอายุของสมาชิกสภาวัฒนธรรม ซึ่งในเฟสต่อไปเราต้องเร่งกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เพราะงานวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการถ่ายทอด ซึ่งผู้ที่สามารถรับการถ่ายทอดได้คือตัวเด็กและเยาวชน สภาวัฒนธรรมถูกมองว่าเป็นแหล่งรวมผู้สูงอายุ เหมือนกับการเข้าวัดส่วนใหญ่คนเข้าวัดก็เป็นคนแก่ การที่เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงสภาวัฒนธรรมมิใช่เป็นเพราะรัฐเข้าไม่ถึง แต่รัฐยังไม่ได้ทำอะไรเลยมากกว่า เมื่อเทียบกับต่างประเทศ เช่น เกาหลีใต้ เขามีกลไกในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญและตื่นตัวกับวัฒนธรรมของตนเอง

และในประการสุดท้าย สภาวัฒนธรรมควรจะได้รับการพัฒนาให้หลุดออกจากกรอบราชการ และควรจะบริหารจัดการในรูปแบบเอกชน เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เกิดงานวัฒนธรรมมิติใหม่ ๆ ที่ภาคราชการอาจไม่เคยทำ ดังนั้น บุคลากรที่จะมาเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม จะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ตนเองสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง เพราะสภาวัฒนธรรมคือ “องค์กรเอกชน” มิใช่ “องค์กรภาครัฐ” คิดแบบรัฐคือ ทุกเดือนต้องได้เงินจากรัฐ ไม่พยายามแสวงหาอะไร แต่ถ้าคิดแบบภาคเอกชน เราก็ต้องหาจุดขาย หามุมมองใหม่ในมิติวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมสามารถขายได้ และเกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยใช้คุณค่าของวัฒนธรรมอย่างจริงจัง และเราต้องเลิกคิดว่าเอาการเมืองการผสมกับงานวัฒนธรรม เราต้องแยกออกจากกัน งานวัฒนธรรมคืองานวัฒนธรรม ไม่ใช่งานการเมือง คนหลายคนอาจสับสนหมวกหลายใบ เราต้องไม่ไปอคติกับคนที่ทำงานสภาวัฒนธรรมแม้ว่าเขาจะเป็นนักการเมือง หรือเป็นตำแหน่งใดใด แต่ต้องช่วยกันว่าจะทำยังไงให้สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรดำเนินงานวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ทำอย่างไรให้ประชาชนเขารู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและรวมตัวกันเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อเลือกตั้งเป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมระดับต่าง ๆ และดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในระดับพื้นที่ต่อไป

3.2 การอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคประชาชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

3.2.1 ด้านกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม

การดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมเป็นไปตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กำหนดให้ “สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรเอกชนในกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม” และกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของ สภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 ซึ่งได้ถูกกำหนดวิธีการอย่างชัดเจนตามกฎหมายดังกล่าว ระบุว่า “เครือข่ายวัฒนธรรมในพื้นที่อาจจัดตั้งสภาวัฒนธรรม” โดยการประกาศจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทาง วัฒนธรรมถูกกำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวอย่างหลวม ๆ โดยให้ผู้แทนกลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ประสงค์จะจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมแจ้งความ ประสงค์ยื่นแบบจัดแจ้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผลการจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมตาม กฎกระทรวงฯ ฉบับดังกล่าว พบว่ามีกลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ จัดแจ้งเป็น เครือข่ายทางวัฒนธรรมจำนวนกว่า 20,000 องค์กร รวมจำนวนประชาชนกว่า 700,000 คน ซึ่งเมื่อ เปรียบเทียบกับประชากรทั้งประเทศที่มีกว่า 65,000,000 คน คิดเป็นเพียง 1% เท่านั้น จากข้อมูล ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้อ่าน หรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการแจ้งเป็น เครือข่ายทางวัฒนธรรม

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายฉบับดังกล่าวแล้วพบว่า การที่พระราชบัญญัติวัฒนธรรม แห่งชาติ พ.ศ. 2553 กำหนดสถานะของสภาวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรเอกชนนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความ เหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมจะต้องดำเนินการโดยตัวของประชาชนใน ฐานะเจ้าของวัฒนธรรมในพื้นที่เอง โดยภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งการกำหนดให้ สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรเอกชน จะทำให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการงานวัฒนธรรมอย่างอิสระ เพราะวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่าง หลากหลาย ในแง่วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมประยุกต์ซึ่งมีความแตกต่าง หรือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของแต่ละชุมชน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติและกฎกระทรวงดังกล่าว มิได้กำหนดว่า “ต้องมี” สภาวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ เป็นการบัญญัติเพียงเพื่อรับรองเสรีภาพของประชาชนในชุมชน อำเภอ จังหวัด ในการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดี งามของท้องถิ่นและชาติ ในรูปแบบ “สภาวัฒนธรรม” เท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมยิ่ง เพราะเป็นการรับรองเสรีภาพเพื่อให้ประชาชนได้รักษาวัฒนธรรมของพวกเขาเองตามความต้องการ ของชุมชน มิใช่เป็นการบังคับจัดตั้งให้ทุกพื้นที่จะต้องมีสภาวัฒนธรรม

ในประการที่ 3 กฎหมายดังกล่าว เปิดช่องด้านคุณสมบัติหรือลักษณะของกลุ่มเครือข่าย ทางวัฒนธรรมไว้อย่างหลวม ๆ ทำให้ประชาชน หรือหน่วยงาน ซึ่งมีความหลากหลายทางด้าน กระบวนการทำงาน วิธีคิด วิธีปฏิบัติ สามารถจัดแจ้งเข้าเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมได้ทั้งหมด

ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายและการประสานความสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรที่มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้การทำงานวัฒนธรรมสามารถขับเคลื่อนได้ในหลากหลายมิติ และหากความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร กลุ่มบุคคลมีความเข้มแข็งมากขึ้นเท่าใด การดำเนินกิจกรรม หรือการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรม ในแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะได้รับการส่งเสริม ต่อยอด และพัฒนาผ่าน กระบวนการความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย และในท้ายที่สุด เครือข่ายเหล่านี้เองจะทำให้ สภาวัฒนธรรมเกิดความเข้มแข็งในระยะเวลาที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป

ดังนั้น ในด้านกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม ถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความเหมาะสมและ สมบูรณ์แบบอย่างยิ่งในมิติด้านการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความหลากหลาย ไม่มีอะไรตายตัว หรือเฉพาะเจาะจง แต่มีความเป็นดั้งเดิมแตกต่างกันไปในแต่ละ พื้นที่ เมื่อกฎหมายมิได้บังคับว่าประชาชนจะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาวัฒนธรรม เขียนแต่เพียงว่า ประชาชนสามารถรวมกลุ่มและอาจจัดตั้งสภาวัฒนธรรม ก็แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการให้ เสรีภาพแก่ประชาชนในด้านการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชน

3.2.2 ด้านการจัดโครงสร้างสภาวัฒนธรรม

ภายหลังจากการดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแล้ว คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม จะดำเนินการประชุมเพื่อเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ประธานสภาวัฒนธรรม รองประธานสภาวัฒนธรรม เลขาธิการสภาวัฒนธรรม และกรรมการอื่น ๆ โดยดำเนินการเลือกตั้ง จากสมาชิกสภาวัฒนธรรม ซึ่งภายหลังจากมีคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมแล้ว จะดำเนินการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม หรือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด โดยในกระบวนการนี้พบว่า การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมมีความหลากหลายในแง่ “ตัวบุคคล” เช่น หากประธานสภาวัฒนธรรมเป็นบุคคลซึ่งเข้าใจหลักการบริหาร หรือมีประสบการณ์การทำงาน ในพื้นที่สั่งสมเป็นระยะเวลานาน หรือเป็นผู้เข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม รวมทั้งมีเครือข่ายจำนวนมาก งานสภาวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ จะสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน และประชาชนในชุมชน หรือหากประธานสภาวัฒนธรรมใดเป็นผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเป็นนักการเมืองที่มีความสนใจในงานวัฒนธรรมมาแต่เริ่มอยู่แล้ว การขับเคลื่อนงานสภาวัฒนธรรมพื้นที่นั้น ๆ จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอาคารสถานที่ ผ่านกลไกการอุดหนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถอุดหนุนให้แก่สภาวัฒนธรรมได้โดยตรงสืบเนื่องจากสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรเอกชน ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

นอกจากนี้ยังพบว่าตำแหน่งที่มีความสำคัญที่ไม่แตกต่างกันไปจากประธานสภาวัฒนธรรม นั่นคือ “เลขานุการสภาวัฒนธรรม” ซึ่งถือว่าเป็น “หัวใจ” ของการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมสืบเนื่องจากการขับเคลื่อนองค์กรสภาวัฒนธรรมได้ดีนั้น ศักยภาพของเลขานุการสภาวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดให้ เลขานุการสภาวัฒนธรรมมาจากคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ทำให้การได้มาซึ่งเลขานุการสภาวัฒนธรรมมีความหลากหลาย แต่ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเลือกเลขานุการสภาวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ ก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อสภาวัฒนธรรม กล่าวคือ หากเลขานุการสภาวัฒนธรรม มีความรู้ ความเข้าใจ กระบวนงาน รวมทั้งมีศักยภาพ สถานะทางการเงิน และมีธุรกิจเป็นของตนเอง ก็จะสามารถบริหารจัดการงานเอกสาร และงานประสานงาน งานเลขานุการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือหากกรณีที่ผู้บริหารหรือบุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รับเลือกตั้งเป็นเลขานุการสภาวัฒนธรรม การบริหารจัดการงานทั่วไป การบริหารทรัพยากรสำนักงาน หรือเรื่องอื่น ๆ จะได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และส่งผลให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมีเครือข่ายและประสานสัมพันธ์กับสภาวัฒนธรรมผ่านกลไกการทำงานโดยอัตโนมัติ ทำให้งานวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น สามารถขับเคลื่อนไปด้วยกันระหว่างภาคราชการ และภาคประชาชน แต่หากเลขานุการเป็นประชาชนทั่วไปที่มีใจรักในการทำงาน แต่ขาดประสบการณ์ ขาดทักษะในการทำงาน ก็จะส่งผลให้การประสานงาน หรือการบริหารจัดการภายในสภาวัฒนธรรมสะดุดและการจัดการไม่สมบูรณ์

ในแง่วิทยุฒิ มีการกล่าวว่า ผู้ที่มีคุณวุฒิ มีประสบการณ์ และผ่านร้อนผ่านหนาวมาจวบจนปลายอายุขัยมักจะมีเรื่องราวดี ๆ และมีประสบการณ์ ความภูมิใจ และเจตคติที่ดีในชีวิตเป็นจำนวนมาก ซึ่งแน่นอนว่าผู้ที่มีมากด้วยประสบการณ์และคุณวุฒิ จะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีคุณูปการอย่างยิ่งต่องานวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ผลปรากฏว่า ผู้ที่จัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ จะเป็นประชาชนที่มีอายุเฉลี่ย ประมาณ 50 ปีขึ้นไป ส่งผลให้เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของสมาชิกสภาวัฒนธรรม และคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม พบว่าส่วนใหญ่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะพบเห็นวัยกลางคน หรือกลุ่มเด็ก และเยาวชนน้อยมาก จึงมีแนวคิดในเรื่อง “การปลดเกษียณอายุสภาวัฒนธรรม” แล้วอายุเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับการเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับ

ในเรื่องนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจ ตามแนวคิดวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์⁴¹ เห็นว่าประเทศไทยเป็นบ้านหนึ่งในหมู่บ้านโลกที่มีวัฒนธรรมของตนเอง ต้องอยู่ร่วมและแลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ดังนั้น การปรับตัวของวัฒนธรรมจะถูกปรับแปรไปตามสภาวการณ์และพลวัตการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย รวมทั้งเป็นไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ดังนั้น เมื่อความเป็นวัฒนธรรมมีพลวัตตลอดเวลา ผู้ที่จะมาทำหน้าที่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ก็จำเป็นจะต้องปรับตัว และอาศัยความร่วมมือ หรือความสามัคคีจากประชาชนในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก เยาวชน วัยกลางคน และผู้สูงอายุ โดยเด็กและเยาวชนจะเป็นช่วงวัยที่ชอบการเรียนรู้ เสาะแสวงหาและลอกเลียนแบบสิ่งใหม่ ดังเช่นการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติที่พบเห็นกันอยู่ในสื่อต่าง ๆ แทบทุกวัน วัยกลางคนหรือวัยทำงานก็จะหมกมุ่นอยู่กับการทำงาน อยู่กับวัฒนธรรมการทำงานแบบฝรั่งจนไม่ลืมหูลืมตา และขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุก็จะรวมกลุ่มกันทบทวนความทรงจำ และทบทวนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นและเกิดขึ้นตลอดช่วงวัยอายุขัยที่ตนได้ประสบมาในแต่ละพื้นที่ และแต่ละช่วงวัย หากประชาชนทั้ง 3 กลุ่มนี้สามารถรวมตัวกัน และร่วมกันถ่ายทอดงานวัฒนธรรมตามที่ตนได้เคยสัมผัส หรือแลกเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรมตามความเชื่อ และความนึกคิดของตนเอง จะส่งผลอย่างยิ่งต่อการทำงานหรือการบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรม กล่าวคือ หากสภาวัฒนธรรมเกิดการรวมกลุ่มจากประชาชนทุกช่วงวัย ด้วยความแตกหลาย และหลากหลายของประสบการณ์ที่แต่ละช่วงวัยพบเจอ จะเกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เช่น คุณปู่เล่าเรื่องประวัติเมืองลับแลให้หลานฟัง หรือหลานเล่าเรื่องกระแสเกาหลีฟีเวอร์ให้กับคนรุ่นยายฟัง ก็ถือเป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นการสร้างกระแสการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมผ่านกลไกการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมโดยคนทุกช่วงวัยได้ ดังนั้น คนทุกวัยมีความสำคัญกับการทำงานด้านวัฒนธรรมแทบทั้งสิ้น แต่ทว่า จะทำอย่างไรให้คนทุกวัยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สภาวัฒนธรรมจะเข้าถึงกลุ่มคนทุกช่วงวัย และขณะเดียวกัน การเลือกตั้งหรือการจัดสรรตำแหน่งในสภาวัฒนธรรม ก็ควรจะคำนึงถึงความแตกต่างของช่วงวัย และอายุของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ที่ไม่มาก และไม่น้อยเกินไป แต่ต้องเป็นช่วงวัยที่สามารถมีกำลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยที่วัยสูงอายุก็ได้ทอดทิ้งการทำงานสภาวัฒนธรรม แต่จะถูกจัดไว้ในลำดับชั้นของ "ที่ปรึกษา" ที่คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในมุมมองและตามประสบการณ์ที่ท่านเหล่านั้นได้ประสบพบเจอมา ขณะเดียวกัน วัยทำงานหรือวัยกลางคน ในฐานะผู้ที่เป็นวัยกึ่งกลางของชีวิต และเป็นวัยที่กำลังก่อร่างสร้างตัว หรือมีหลักแหล่งในการทำงานอย่างสมบูรณ์แล้ว จะต้องเป็นผู้นำในการลุกขึ้นมาบริหารจัดการงานวัฒนธรรม โดยอาศัยผู้สูงอายุ

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *การบริหารงานวัฒนธรรม* (กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551): 119

เป็นที่ปรึกษา และรับฟังความเห็นของเด็ก และเยาวชน และเช่นเดียวกัน เด็กและเยาวชนในฐานะคนรุ่นใหม่ที่มีสัมผัสและมีความคิดเห็นด้านงานวัฒนธรรม งานศิลปะที่แตกต่างจากคนรุ่นเก่า จะได้สะท้อนความคิดและมุมมองของตนเอง รวมทั้งรับฟังองค์ความรู้หรือประสบการณ์ของคนรุ่นก่อน เพื่อเป็นบทเรียน หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และได้นำองค์ความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นไปบอกต่อ เล่าต่อกับเพื่อน ๆ เด็กและเยาวชนในวัยเดียวกันในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอด อนุรักษ์ สืบสานงานศิลปวัฒนธรรม ให้คงอยู่ และเกิดจากความร่วมมือจากกลุ่มคนในทุกช่วงวัยต่อไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมสามารถบริหารจัดการองค์กร และเลือกตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ได้อย่างเสรี มีความเหมาะสมยิ่ง สืบเนื่องจากสภาวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันของตำบลบุคคล แต่ละตำแหน่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประธานสภาวัฒนธรรมถูกเลือกตั้งมาจากคณะกรรมการแห่งสภาวัฒนธรรมแล้ว ตำแหน่งเลขานุการก็ควรจะเป็นไปในลักษณะเดียวกันเช่นที่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงดังกล่าว ซึ่งถึงแม้ว่าเลขานุการสภาวัฒนธรรมในบางพื้นที่อาจจะทำงานได้ไม่เต็มศักยภาพเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านประสบการณ์และความรู้ทางด้านการบริหารจัดการงานทั่วไป สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงวัฒนธรรม ก็จะต้องดำเนินการเป็นที่ปรึกษาในการเสนอแนะ หรือให้คำแนะนำแก่เลขานุการสภาวัฒนธรรม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการลักษณะนี้ จะส่งผลให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อสภาวัฒนธรรม ในฐานะองค์กรเอกชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมควรมีอายุช่วงประมาณ 25 – 70 ปี ก็จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนสภาวัฒนธรรมที่เกิดการรวมกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ เทคนิคการทำงานที่แตกต่างกัน เกิดการถ่ายทอด ส่งต่อการทำงานจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้งานศิลปวัฒนธรรมทั้งเป็นขึ้นเป็นอันจับต้องได้ และทั้งที่เป็นภูมิปัญญาองค์ความรู้ที่จับต้องไม่ได้ไม่สูญสลายหายไป

3.2.3 ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และองค์ประกอบ ของสภาวัฒนธรรม

ภายหลังจากการเลือกตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมแล้ว คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจะต้องดำเนินการจัดทำระเบียบข้อบังคับ กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ การจัดทำแผนการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานและการรายงานการเงินแจ้งให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมทราบ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งในกระบวนการนี้พบว่า การดำเนินการนี้เป็นกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรของสภาวัฒนธรรม ซึ่งที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่สภาวัฒนธรรมจะใช้พื้นที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นสถานที่ตั้งของสภาวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ประชุมของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะผู้บังคับบัญชาของข้าราชการในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด และช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของสภาวัฒนธรรม ทั้งวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ งานสารบรรณ งานการประชุม และงานอื่น ๆ ซึ่งหากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดใดที่ทำงานในลักษณะนี้ เมื่อมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจะเป็นในลักษณะกิจกรรมร่วมกันของภาครัฐ (โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด) และภาคเอกชน (สภาวัฒนธรรมจังหวัด) เป็นต้น ยกเว้นเพียงในบางพื้นที่ที่มีประธานสภาวัฒนธรรม คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม หรือเลขานุการสภาวัฒนธรรม ที่มีศักยภาพและมีทุนทรัพย์เพียงพอในการประกอบอาชีพ จะแบ่งสถานที่ของตนเองให้เป็นที่ทำการของสภาวัฒนธรรม ควบคู่กับจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก งานทางวัฒนธรรมก็จะแย่งแยกออกจากการดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของภาครัฐอย่างชัดเจน ในส่วนด้านการจัดทำระเบียบข้อบังคับนั้น จะอ้างอิงและสอดคล้องกันกับพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง สืบเนื่องจากกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้กำหนดรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมภาพรวมไว้แล้ว

ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้น ประกอบด้วย (1) เสนอข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และแผนแม่บทวัฒนธรรมของชาติ (2) เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดในการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายวัฒนธรรม (3) ระดมทรัพยากร บุคลากร และสรรพกำลังต่าง ๆ จากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เพื่อการดำเนินงานวัฒนธรรม (4) ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมจัดกิจกรรมขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยน สืบทอด และแผ่รังวงวัฒนธรรม (5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กรภาคีและเครือข่ายวัฒนธรรม (6) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการ กระทรวงวัฒนธรรม จังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ขอความร่วมมือ ซึ่งถือว่ามีความครอบคลุมการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของประชาชนในทุกมิติ แต่หากมองในแง่ผลการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับ พบว่า ยังมีผลการดำเนินงานไม่

ปรากฏผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน สืบเนื่องจากการกำลังด้านทรัพยากร ด้านบุคคล และการบริหารจัดการที่ยังคงยึดติดกับภาคราชการ ทำให้งานหลายลักษณะเกิดจากแนวนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม หรือนโยบายของจังหวัดในพื้นที่ มีเพียงบางพื้นที่เท่านั้นที่สภาวัฒนธรรมจะเป็นผู้นำลุกขึ้นมาจัดการ ให้ข้อเสนอแนะต่อราชการ หรือพิทักษ์ อนุรักษ์ ปกป้อง คุ่มครอง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในพื้นที่อย่างจริงจัง ซึ่งปัจจัยสำคัญ ๆ เช่น เงินงบประมาณ เป็นต้น ทำให้ภาพของสภาวัฒนธรรมจึงถูกกลบไปโดยการทำงานของกระทรวงวัฒนธรรมเสียเอง ซึ่งประเด็นนี้ถือว่ามีความน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง สืบเนื่องจากบทบาทของกระทรวงวัฒนธรรมที่ยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงานวัฒนธรรมในฐานะภาครัฐ รวมทั้งไม่ชัดเจนเรื่องการสนับสนุนบทบาทสภาวัฒนธรรม

ในด้านองค์ประกอบของสภาวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้ดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมตำบล จำนวน 6,923 แห่ง สภาวัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 878 แห่ง และสภาวัฒนธรรมจังหวัด 76 แห่ง ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นว่าประชาชนทั่วประเทศแทบทุกตำบลให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับงานวัฒนธรรม และจัดแจงเข้าเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม นำไปสู่การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ จนเกือบจะเรียกได้ว่า สมบูรณ์แบบ แต่ทว่า ในตัวเลขจำนวนมากที่จัดตั้งสภาวัฒนธรรมนี้ เมื่อประเมินจากสายตาของประชาชน หรือการเป็นที่รู้จักของสังคม ยังพบว่าประชาชนและสังคมยังไม่รู้จักสภาวัฒนธรรม หรือไม่เข้าใจว่าสภาวัฒนธรรมมีหน้าที่ หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคม ส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงงานวัฒนธรรม ประชาชนยังคงนึกถึงภาพกระทรวงวัฒนธรรม หรือภาพของจังหวัด อำเภอ หรือเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่ที่ตนอาศัยเท่านั้น บทบาทของสภาวัฒนธรรมแทบจะเป็น 0 หรือรู้จักก็แต่ในวงการของคนบางกลุ่มเท่านั้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมซึ่งประชาชนสามารถดำเนินการได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งมีข้อกำหนดให้จะต้องรายงานผลกับภาครัฐทุกปี จึงทำให้ภาครัฐและภาคเอกชน สามารถเข้าถึงข้อมูล และติดตามผลการดำเนินงาน หรือทำงานร่วมกันได้อยู่ตลอดเวลา รัฐไม่ทิ้งประชาชน และประชาชนมิได้ตัดขาดจากรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดี

นอกจากนี้ ได้แก่องค์ประกอบสภาวัฒนธรรม ยังมีข้อสังเกตในการดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในแง่ “ปริมาณ” โดยมีได้คำนึงถึง “คุณภาพ” สืบเนื่องจากการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับมีตัวเลขการจัดตั้งจำนวนมาก แต่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ประชาชนทั่วไปยังมิได้เข้าถึงความรู้และข้อมูลการทำงานของสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า ในอนาคตซึ่งขณะนี้กำลังจะดำเนินการรับสมัครจัดแจงเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมสืบเนื่องจากคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมชุดเดิมซึ่งตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2555 ได้หมดวาระลง อาจจะเป็น

การจัดตั้งในลักษณะเฉพาะบางพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งสภาวัฒนธรรมให้ครบทุกพื้นที่ตามหลักการแบ่งแยกพื้นที่ทางการปกครอง โดยให้เป็นไปตามความสมัครใจของประชาชนในพื้นที่ มิใช่การจัดตั้งโดยที่คำนึงถึงเพียงแต่จำนวนของสภาวัฒนธรรมเท่านั้น เพื่อที่จะเป็นการประเมินว่าประชาชนได้ให้ความสำคัญ หรือเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม ในการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ ในภายหน้าหากสภาวัฒนธรรมตำบล หรืออำเภอ หรือจังหวัดใด มีการดำเนินงานที่เป็นที่ประจักษ์ เกิด Impact ในทางการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ กระทั่งเป็นกระแสในการรวมกลุ่มเป็นสภาวัฒนธรรม ก็จะเป็นตัวแบบสำคัญให้ประชาชนในพื้นที่อื่นได้หันมาใส่ใจในวัฒนธรรม และรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายก่อนเป็นสภาวัฒนธรรมตามสภาวัฒนธรรมตัวอย่างต่อไป

3.2.4 ด้านการสนับสนุนการทำงานสภาวัฒนธรรมของภาครัฐ

สภาวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้นมาก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ซึ่งการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยก่อนมีกฎหมายฉบับนี้ จะเป็นการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีความสนใจในการจัดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรม โดยอาศัยแนวนโยบายของผู้บริหารงานวัฒนธรรม รวมทั้งอาศัยกลไกตามกฎหมายที่มีการตีความกันหลากหลาย และกระแส “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม ซึ่งจุดนี้เองถือเป็น “หลัก” ในการบริหารจัดการงานศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สภาวัฒนธรรม” ซึ่งจากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมล้มลุกคลุกคลานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่ก่อนมีพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กระทั่งภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวแล้ว สภาวัฒนธรรมก็ยังคงไม่ได้รับความสนใจหรือการสนับสนุนจากกลไกภาครัฐเท่าที่ควรสืบเนื่องจากการกำหนดนโยบายที่ไม่มีความแน่นอน หรือแนวความคิดของผู้บริหารงานวัฒนธรรม ซึ่งก็จะมีหลากหลายในทิศทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะให้ความสำคัญ และให้การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการอนุรักษ์ สงวนรักษา พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ของท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยอาศัยกลไกตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีสภาวัฒนธรรม แล้วก็ตาม แต่ด้วยองค์ประกอบของภารกิจและข้อจำกัดจำนวนมากทำให้สภาวัฒนธรรมมิได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นหลักในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม โดยดูได้จากการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 สภาวัฒนธรรมทุกระดับได้รับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐเพียง 80,000,000 บาท โดยเมื่อมองไปถึงสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับพบว่า สภาวัฒนธรรมตำบล จะได้รับการอุดหนุนงบประมาณเพียงตำบลละ 2,500 บาท เท่านั้น ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่น่าตกใจ แต่ทว่า คำตอบจากภาครัฐมองว่า สภาวัฒนธรรมถูกจัดตั้งขึ้นให้เป็น “องค์กรภาคเอกชน” ดังนั้น

การบริหารจัดการด้านงบประมาณ หรือการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ควรจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมและประชาชนในพื้นที่ที่มีความสนใจในงานศิลปวัฒนธรรมจะต้องร่วมลงขันกันบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่มากกว่าจะรอรับเงินงบประมาณจากรัฐบาลเท่านั้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ในมุมมองจากประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กลับมองว่า รัฐจะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณที่มากกว่านี้ เพราะสภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมกลุ่มประชาชนผู้มีจิตอาสาและมีใจรักในการทำงานด้านวัฒนธรรม จะให้ประชาชนเหล่านั้นมาลงขันออกเงินอีกเป็นจำนวนมากเพื่อทำงานวัฒนธรรม โดยที่รัฐสนับสนุนเงินเพียงเล็กน้อยเห็นทีว่าไม่เหมาะสม ดังนั้นเราจึงควรจะต้องมองจาก “เหตุ” ของปัญหาด้านงบประมาณ ว่ามาจากปัญหาใด หรือมาจากแนวทางใด

การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมมีที่มาจากนโยบายรัฐบาลที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมอนุรักษ์ สงวนรักษา พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ของท้องถิ่นและของชาติให้คงอยู่ ผ่านกระบวนการรวมกลุ่มของภาคประชาชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว รัฐจะทำหน้าที่เพียง **ผู้รับรองที่มา** ของเครือข่ายทางวัฒนธรรม และมอบ **เงินขวัญถุง** ให้แก่ประชาชนในการไปตั้งต้นเป็นสภาวัฒนธรรมในการดูแลวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งในประเด็นนี้เมื่อมองว่ารัฐสามารถดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมได้จำนวนมาก ทำให้งบประมาณที่มีอยู่จะต้องถูกจัดสรรไปยังทุกตำบล ทุกอำเภอ และทุกจังหวัด ซึ่งสภาวัฒนธรรมเหล่านั้นก็ได้มีบทบาท หรือมีการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์ หรือเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

ดังนั้น ผู้ศึกษามองว่า ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้เร่งดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในทุกพื้นที่กระทั่งมีความสมบูรณ์ในเชิงปริมาณ แต่ทว่าในด้านการจัดสรรงบประมาณนั้น ยังไม่ตอบโจทย์ของการให้การสนับสนุนบทบาทการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรมจะกำหนดให้สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรเอกชน แต่การสนับสนุนงบประมาณก็ถือเป็นปัจจัยหลักที่แสดงให้เห็นถึงความจริงใจ หรือความปรารถนาของรัฐต่อประชาชนในการให้ประชาชนสามารถดำเนินการหรือบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสมบูรณ์แบบหรือไม่ ดังนั้น รัฐจึงควรทบทวนบทบาทของรัฐเองในการให้การสนับสนุนงานสภาวัฒนธรรม เพราะหากพิจารณาถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานภาครัฐ ก็มีงบประมาณจำนวนมากในการจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมด้วยตนเอง ผ่านกลไกส่วนราชการระดับกรม (ส่วนกลาง) หรือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) หรือข้าราชการ ในบางพื้นที่หน่วยงานจากส่วนกลางลงไปดำเนินกิจกรรมเสียเอง โดยให้สภาวัฒนธรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานเท่านั้น อันผิดไปจากหลักการที่ว่า วัฒนธรรมเป็นของประชาชน

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

4.1 การสรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษา การอภิปรายผลการศึกษา ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ศึกษาการดำเนินการจัดตั้งและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553

ผู้ศึกษาเห็นว่า พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 ให้ความสำคัญกับประชาชน โดยการให้สิทธิประชาชนสามารถรวมตัวกันเป็นสภาวัฒนธรรม เพื่อปกป้อง อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมและเห็นคุณค่าในเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง แต่สิ่งที่ยังเป็นข้อบกพร่องในกระบวนการจัดตั้ง คือ ขั้นตอนการจดทะเบียนเครือข่ายทางวัฒนธรรมยังไม่ได้ได้รับความสนใจจากประชาชนมากนัก สืบเนื่องจากการขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารให้เข้าถึงกลุ่มประชาชนทุกกลุ่ม ส่งผลให้ผู้เดินทางเข้าจดทะเบียนเครือข่ายทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มข้าราชการเก่า กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งไม่ค่อยจะปรากฏว่ามีกลุ่มเด็ก เยาวชน หรือกลุ่มบุคคลวัยกลางคนยื่นจดทะเบียน นอกจากนี้การจดทะเบียนเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมพบว่า มีหลายกลุ่มเป็นประชาชนนอกพื้นที่แต่มาประกอบกิจการหรือทำงานในพื้นที่เขตรับการจดทะเบียนแต่เมื่อยื่นจดทะเบียนแล้วก็มิได้ดำเนินการใดใดที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม

นอกจากนี้ เป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมเป็นของประชาชน สืบเนื่องจาก พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 กำหนดให้ “สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรเอกชนในกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการงานวัฒนธรรมด้วยตนเอง โดยรัฐเป็นเพียงหน่วยกำกับดูแลเท่านั้น ทำให้การบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่เกิดอิสระในการคิดและดำเนินการด้านต่าง ๆ รวมไปถึงกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 ได้กำหนดวิธีการอย่างชัดเจนว่า “เครือข่ายวัฒนธรรมในพื้นที่อาจจัดตั้ง

สภาวัฒนธรรม” โดยการประกาศจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมถูกเปิดช่องไว้อย่างหลากหลาย ทุกกลุ่มคน ทุกหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน สามารถจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมแทบทั้งสิ้น ส่งผลให้งานวัฒนธรรมได้รับความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ จากทุกภาคส่วน และประการสุดท้าย กฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรมก็มีได้กำหนดว่า “ต้องมีสภาวัฒนธรรม” ระบุเพียง “อาจมี” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการร่วมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งบางกลุ่มอาจมิได้รวมเพื่อจัดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรม แต่จะดำเนินการในรูปแบบหรือลักษณะเครือข่ายทางวัฒนธรรมก็สามารถกระทำได้เช่นกัน **ซึ่งรัฐไม่จำเป็นต้องจัดตั้งสภาวัฒนธรรมให้ครบตามจำนวนทุกหน่วยการปกครอง**

ในด้านการบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นประธานสภาวัฒนธรรม รองประธานสภาวัฒนธรรม เลขานุการสภาวัฒนธรรม หรือตำแหน่งอื่นใด ทำให้ประชาชนได้รับการยอมรับและเกิดความภาคภูมิใจในการทำหน้าที่คณะกรรมการแห่งสภาวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ สืบทอด ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งถึงแม้ว่าในแง่การบริหารจัดการภาครัฐอาจมองว่า ศักยภาพของประชาชนอาจไม่ถึงขั้นบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ แต่กฎหมายชี้ให้เห็นแล้วว่า ประชาชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรมในพื้นที่ของเรา ดังนั้นการดำรงตำแหน่งใดใดก็ต้องเป็นไปตามความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน มิใช่รัฐจะส่งตัวแทนเข้าไปบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม รวมทั้งอายุของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม ควรอยู่ในช่วงไม่เกิน 70 ปี เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างสมบูรณ์แบบ เกิดการส่งต่อการทำงานจากรุ่นสู่รุ่น

4.1.2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ

ผู้ศึกษาเห็นว่า มีประชาชนเข้าร่วมจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมจำนวนกว่า 700,000 คน โดยมาจากองค์กรต่าง ๆ ประมาณ 20,000 องค์กร และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 มีผลการดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรม พบว่า มีสภาวัฒนธรรมจังหวัดรวม 76 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 สภาวัฒนธรรมอำเภอ 878 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 และสภาวัฒนธรรมตำบล 6,923 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95 ซึ่งหากประเมินในเชิงปริมาณแล้วอาจประเมินได้ว่า มีผลการดำเนินการจัดตั้งอยู่ในเกณฑ์ดี คือ ประชาชนให้ความสนใจเข้าร่วมจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม และสามารถจัดตั้งสภาวัฒนธรรมได้ถึงร้อยละ 95 จากข้อมูลทางการปกครองของประเทศ แต่หากคิดคำนวณจำนวนประชาชนที่จัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมประมาณ 700,000 คน โดยเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศประมาณ 65,000,000 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 1

เท่านั้น ซึ่งถือว่ายังเป็นตัวเลขที่น่าเป็นห่วงอย่างมากในแง่แนวความคิดที่ว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน

นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม หรือจัดแจ้งเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ หรือกลุ่มข้าราชการเกษียณ ซึ่งหากมองในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอาจเป็นเรื่องที่ดีที่มีประชาชนผู้มีประสบการณ์และคุณูปการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา จารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่สูญหาย แต่หากมองในแง่การสืบทอด สืบสาน สร้างสรรค์ ยังเป็นที่น่าเป็นห่วงว่า ขาดคนรุ่นใหม่ หรือคนวัยกลางคนที่จะเข้ามาดำเนินการสืบสาน สืบทอดศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลปวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหาย หรือหมดไปตามช่วงชีวิตของผู้สูงวัย หากในอนาคตคนรุ่นใหม่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ และรับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากผู้สูงอายุ หรือผู้มีประสบการณ์เหล่านี้ อาจส่งผลให้ ศิลปวัฒนธรรมขาดผู้สืบสาน และไม่มีผู้สามารถถ่ายทอดคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และความงดงามของวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้สืบไปในยุคอื่น ๆ ได้อีก

4.1.3 การบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

ผู้ศึกษาเห็นว่า กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ควรจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้ามาเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมและจัดตั้งเป็นสภาวัฒนธรรม เพื่อเป็นคลังสมอง คลังภูมิปัญญาของจังหวัด รวมทั้งในแง่ของการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมเป็นของประชาชนแล้ว หากมีการผิดแปลก หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม กระทั่งมากกระทบกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ต่าง ๆ “สภาวัฒนธรรม” ในฐานะผู้แทนของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จะต้องออกมาชี้แนะ ทักท้วง ท้วงติง เพื่อให้เกิดกระบวนการเฝ้าระวัง ปกป้อง คุ้มครอง ศิลปวัฒนธรรมโดยประชาชนเอง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วยตนเองผ่านกลไก “สภาวัฒนธรรม” ซึ่งนอกจากเพื่อให้สอดคล้องตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นไว้อย่างชัดเจนแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ภาคภูมิใจ และเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมในพื้นที่ มิใช่กระทรวงวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้ดำเนินงานวัฒนธรรมเสียเอง ส่งผลให้บทบาทของสภาวัฒนธรรมในฐานะองค์กรภาคเอกชนของประชาชนไม่เกิด

ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้เร่งดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ แต่ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณในปริมาณที่เพียงพอให้แก่เครือข่ายของกระทรวงวัฒนธรรมได้ ซึ่งไม่ตอบโจทย์ของการให้การสนับสนุนบทบาทการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมอย่างจริงจัง และ

สำหรับในด้านความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรม และสภาวัฒนธรรม รัฐควรเร่งสนับสนุนบทบาทของสภาวัฒนธรรมให้ขึ้นมาเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงหรือผู้นำการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ของเขา เพราะข้าราชการจากส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาคย้ายมาประจำในพื้นที่เพียง 1-4 ปี มิได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ดังนั้นสภาวัฒนธรรมจึงเป็นศูนย์รวมคนมีจิตอาสาทางวัฒนธรรม ถ้าไม่มีศูนย์รวมคนที่จะมาสนใจในการอนุรักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน หรือเฝ้าระวังในพื้นที่ วัฒนธรรมก็จะไม่หลงเหลือรากเหง้า และเช่นเดียวกัน หากไม่มีกระทรวงวัฒนธรรม กลไกการขับเคลื่อนการส่งเสริมงานวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ในแง่ของกฎหมาย หรือการบริหารราชแผ่นดินก็จะขาดตอน งานวัฒนธรรมจะถูกผนวกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักอื่น ๆ ดังนั้นสภาวัฒนธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม ยังคงต้องดำเนินการงานศิลปวัฒนธรรมควบคู่กันไป แต่ต้องช่วยกันหาแนวทางหรือกระบวนการใดที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งทุกวันนี้ สังคมไทยซึมซับศิลปวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเป็นจำนวนมากผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งเด็กและเยาวชนกำลังซึมซับสิ่งเหล่านั้น โดย “ไม่รู้” หรือ “รู้เท่าไม่ถึงการณ์” ว่าศิลปวัฒนธรรมไทยก็มีคุณค่าในตนเอง ทั้งสองส่วนต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้เด็กและเยาวชนหันมาเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยเรา และร่วมกันสืบทอด สร้างสรรค์ ให้ศิลปวัฒนธรรมยังคงอยู่ โดยที่อาจมีการปรับเปลี่ยนบริบทเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยกาลเวลาที่มิพลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่กระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่เป็นการสืบสานในแง่การต่อยอดทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการผสมผสาน กลมกลืน และสืบทอดศิลปวัฒนธรรม โดยตัวเด็กและเยาวชน ซึ่งจะต้องมีชีวิตอยู่ในสังคม และดำรงความเป็นเอกลักษณ์ไทยให้คงอยู่แก่คนในรุ่นต่อไปอีกด้วย

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ที่ผ่านมากการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมเกิดผลในทางการปฏิบัติตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 แต่ในมิติการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในงานด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นโจทย์ เป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งสภาวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และกระทรวงวัฒนธรรม จะต้องเร่งดำเนินการมองมุมกลับ ปรับมุมมองในบทบาทของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อให้วัฒนธรรมเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง และเพื่อให้สภาวัฒนธรรมจะสามารถคงอยู่เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างยั่งยืนต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคประชาชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากการศึกษากรณีศึกษาดังกล่าว ดังนี้

4.2.1 การจัดตั้งและการบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สวธ.) กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลสภาวัฒนธรรม ควรดำเนินการเสนอแก้ไขกฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ..... เพื่อเพิ่มเติม “ลักษณะของกลุ่มเครือข่ายที่ดี ต้องประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีความหลากหลายของช่วงวัย เช่น เด็ก เยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ” และ “กำหนดช่วงอายุของผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมไม่เกิน 70 ปี”

นอกจากนี้ สวธ. ควรเปลี่ยนนโยบายในการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจากเชิงปริมาณเป็นเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งสภาวัฒนธรรมให้ครบทุกจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการสร้างและส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งในพื้นที่ **ด้วยการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม** เพื่อใช้ประเมินสภาวัฒนธรรมที่ได้รับการจัดตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และจัดทำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมเพื่อเสริมองค์ความรู้และเทคนิคด้านการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ และเมื่อมีสภาวัฒนธรรมที่เป็นไปตามมาตรฐานจำนวนเพียงพอตามสมควรแล้ว ก็ส่งเสริมให้คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมเหล่านั้นเป็นสภาวัฒนธรรมต้นแบบในการไปนิเทศแนะนำการบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป โดยจะต้องซักซ้อมทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมทุกระดับ ทั้งนักวิชาการวัฒนธรรมประจำสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และต้องบูรณาการการทำงานกับข้าราชการและบุคลากรในท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าของพื้นที่ เพื่อสามารถชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

ในด้านการสนับสนุนงบประมาณให้แก่สภาวัฒนธรรม สวธ. ควรยกเลิกงบประมาณเงินอุดหนุนสภาวัฒนธรรม และเสนอคณะรัฐมนตรีจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมงานสภาวัฒนธรรม” แทน ซึ่งกองทุนดังกล่าว จะได้รับเงินประเดิมจากรัฐในครั้งแรก และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลทุกปี เพื่อเป็นแหล่งงบประมาณในการบริหารจัดการกิจกรรมหรือโครงการกิจกรรมของสภาวัฒนธรรม ซึ่งสภาวัฒนธรรมจะต้องเขียนโครงการเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณเป็นราย

โครงการ และในด้านการระดมทุน จะต้องประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมร่วมบริจาคเงินเข้ากองทุนดังกล่าวได้ โดยให้มีสิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น สามารถนำใบเสร็จไปลดหย่อนภาษีในการชำระภาษีประจำปีภาษี เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการดำเนินงานสภาวัฒนธรรม สำหรับกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ให้มีคณะกรรมการจำนวน 13 คน ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นประธานกองทุน รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลงานสภาวัฒนธรรม เป็นรองประธาน ผู้แทนสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน เป็นกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารงบประมาณแผ่นดิน ทางรัฐศาสตร์ ทางนิติศาสตร์ และทางพัฒนาชุมชน ด้านละ 1 คน โดยมีผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม เป็นกรรมการและเลขานุการกองทุน นักวิชาการวัฒนธรรมที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 1 คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

4.2.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ และการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

สวธ. ควรจัดสิทธิประโยชน์ หรือสวัสดิการอื่นใด ให้แก่คณะกรรมการสภาวัฒนธรรม อาทิ การให้สิทธิประโยชน์ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สิทธิประโยชน์ในการเดินทางไปศึกษาดูงานวัฒนธรรมในต่างประเทศ สิทธิในการขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดิเรกคุณาภรณ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ สวธ. ควรจัดฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครวัฒนธรรม (อสว.) ประจำสภาวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ให้เป็นวิทยากรสภาวัฒนธรรม เพื่อให้อาสาสมัครเหล่านี้ ทำหน้าที่ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นและเชิญชวนให้ประชาชนในพื้นที่ เข้าใจบทบาทการทำงานของสภาวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยจะต้องกำชับให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดไม่มอบหมายงานอื่นใดที่นอกเหนือจากงานสภาวัฒนธรรมให้แก่ อสว.

ในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวัฒนธรรม สวธ. ต้องประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย สั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด แจ้งประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด เข้าประชุมกรรมการจังหวัด หรือประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเข้าประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ รวมทั้งประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เพิ่มเติม ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) และประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจังหวัด (กรอ.จังหวัด) เป็นต้น เพื่อให้ผู้แทนประชาชนด้านวัฒนธรรม เข้าไปมีส่วนร่วมใน

การบริหารจัดการโดยนำมิติด้านวัฒนธรรมร่วมขับเคลื่อนการบริหารจังหวัด และการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาเศรษฐกิจโดยนำมิติทางวัฒนธรรมไปช่วยเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ในด้านกลไกการส่งเสริมวัฒนธรรมของรัฐ สวธ. ควรเสนอจัดตั้ง “สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมภาค” มีสถานะเป็นหน่วยงานระดับกองสังกัดส่วนกลางประจำภูมิภาค ขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อเป็นหน่วยงานในการส่งเสริมการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาค รวมทั้งเป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการวัฒนธรรมให้แก่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และเป็นหน่วยงานกำกับดูแลสภาวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ และการต่อยอดทางวัฒนธรรมให้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยอาจจัดตั้งตามลักษณะการกำหนดเขตตรวจราชการ โดยรวม 3 เขตตรวจราชการ เป็น 1 สำนักงาน ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมภาค 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมภาค 2 จังหวัดลำปาง สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมภาค 3 จังหวัดขอนแก่น สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมภาค 4 จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภาค 5 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภาค 6 จังหวัดสงขลา

ในประการสุดท้าย เพื่อให้การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ เกิด IMPACT และเกิดความภาคภูมิใจร่วมกันของประชาชน **กระทรวงวัฒนธรรมต้องลดบทบาทในการเป็นผู้ชี้แนะหรือผู้ดำเนินการจัดงานศิลปวัฒนธรรม** โดยเปลี่ยนเป็นการสนับสนุนงบประมาณ หรือส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรมให้เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วยสภาวัฒนธรรมเอง เพราะตลอดระยะเวลาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 สิ่งที่แสดงออกสู่สาธารณชนจะเป็นภาพของกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมหรือจัดงานโดยที่ไม่แสดงให้เห็นถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ทำให้เกิดภาพว่า วัฒนธรรมเป็นของรัฐบาลมิใช่ของประชาชน จึงสมควรอย่างยิ่งที่ **สภาวัฒนธรรมจะเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมในทุกๆระดับ รวมทั้งเป็นองค์กรพิทักษ์ รักษา เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม** เพื่อให้งานศิลปวัฒนธรรมเป็นงานของประชาชนที่เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชน **ตั้งคำกล่าวที่ว่า “วัฒนธรรมเป็นของประชาชนทุกคน”**

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กระทรวงวัฒนธรรม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. *คู่มือการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายวัฒนธรรม* กรุงเทพฯ : กลุ่มเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551.
- กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคและสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. *ระเบียบวาระการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม ครั้งที่ 1/2559*. นำเสนอในการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรม. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559.
- วชิรวัชร งามละม่อม. *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : สถาบัน TDRI, ม.ป.ป.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559)* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. *การบริหารงานวัฒนธรรม* กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. *สรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร* กรุงเทพฯ: กลุ่มเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2551.
- สำราญ ผลดี. *เอกสารอ่านประกอบรายวิชาศิลปวัฒนธรรม* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธนบุรี, ม.ป.ป.
- อรทัย ก๊กผล. “การมีส่วนร่วมของประชาชน: ความท้าทายของนักบริหารรัฐกิจในสังคมประชาธิปไตย.” ใน *การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*. บรรณาธิการ. อัมพร อารังลักษณ์. ศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556
- อัมพร อารังลักษณ์. ศ. *องค์การ: ทฤษฎี โครงสร้าง และการออกแบบ* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

วิทยานิพนธ์

- พงศ์เดช ไชยคุตร.รศ. และคณะ. “ปัญหาและแนวทางแก้ไข สภาพการดำเนินงานของ สภาวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรม และสำนักงานวัฒนธรรมในเขตภาคเหนือ.” งานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2548.
- ภัสสรรา ศรีจันทร์ฉาย. “การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เทศบาลตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี.” การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโท สาขาวิชา สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2554.
- เมธาพร คงคาน้อย. “นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาด้านชีวิตและการพัฒนา มนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.
- วันแรม สมบูรณ์สาร. “บทบาทของคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอในจังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2548.
- วิภา พงษ์พรต. “การบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กนกพร. “แนวคิด หลักการเกี่ยวกับนโยบาย.” <https://www.gotoknow.org/posts/371716> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).
- กระทรวงวัฒนธรรม. “ประวัติกระทรวง.” <http://www.m-culture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2558).
- กระทรวงวัฒนธรรม. “ความหมาย แนวคิด และประเด็นเกี่ยวกับ“วัฒนธรรม”.” <http://www.m-culture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).
- วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช. “ภูมิปัญญาไทย.” http://www.tnk.ac.th/e-Learning/E-learning_4/link07%20k.html (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558).
- สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย. “ความเป็นมาของสมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.” <http://www.ccatculture.go.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2559).

กฎหมาย/คำสั่ง

กฎกระทรวง กำหนดที่มา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มา จำนวนกรรมการและสมาชิก วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุม การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 129. ตอนที่ 47 ก.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม.

กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. คำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมเพื่อพิจารณายุทธศาสตร์การดำเนินงานสภาวัฒนธรรมและปรับแก้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับสภาวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558.

พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. มาตรา 20.

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 132 ตอนที่ 91 ก.

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 69ก.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559, ราชกิจจานุเบกษา.

เล่มที่ 133. ตอนที่ 19 ก.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124. ตอนที่ 47 ก.

สัมภาษณ์

จตุพล หน่อแก้ว. สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร. กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 24 พฤษภาคม 2559.

นันทิ พุกยาภรณ์. สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร. สำนักพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 25 พฤษภาคม 2559.

วราพรธณ ชัยชนะศิริ. สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร. กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 29 พฤษภาคม 2559.

สุนันทา มิตรงาม. สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 3 มิถุนายน 2559.

อำนาจ จั่นเงิน. สัมภาษณ์โดยศิริพงศ์ อริยสุนทร. สำนักพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. 25 พฤษภาคม 2559.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการวิจัย

เรื่อง การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
และชาติตามกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติ
วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓

ผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมมีรูปแบบการดำเนินงาน/การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพหรือไม่

๒. ท่านคิดว่าที่ผ่านมาสภาวัฒนธรรมมีผลการดำเนินงานที่ ประสบความสำเร็จ และเป็นที่น่าพึงพอใจ
หรือไม่ มีประเด็นใดบ้างที่น่าสนใจ

๓. ท่านคิดว่าที่ผ่านมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรม
มากน้อยเพียงใด อย่างไร

๔. ท่านคิดว่าสภาวัฒนธรรมควรมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ในประเด็นใดบ้าง

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นางสาวนันทา มิตรงาม รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 นางสาววราพรรณ ชัยชนะศิริ รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเครือข่ายและชุมชน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 นายอำนวยการ จันเงิน ประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 นายนิธิ พุคยาภรณ์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 นายจตุพล หน่อแก้ว นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายศิริพงศ์ อริยสุนทร
วันเดือนปีเกิด	22 ธันวาคม 2532
ตำแหน่ง	นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ สังกัด กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2559 นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2558 นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2557 นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2556 นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2555 พนักงานจ้างเหมาบริการกลุ่มแผนงาน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม